

КУЛТУРА • УМЈЕТНОСТ • ДРУШТВО

Суштра

УМЈЕТНИЧКА ЗАЈЕДНИЦА
ВИСОКЕ ПЕДАГОГИЈЕ

Година 8 • Број 27 14. фебруар 2023.

КУЛТУРА • УМЈЕТНОСТ • ДРУШТВО

Суџра

Година 8 • Број 27 • 14. фебруар 2023.

Директор:
Миладин БЕРИЋ

Главни и одговорни уредник:
Ранко ПЕРАДОВИЋ

Редакција:
Душко М. ПЕТРОВИЋ,
Др Ненад НОВАКОВИЋ,
Милан РАКУЉ,
Др Мирко ЉУБАНИЋ,
Војин ТРИВУНОВИЋ,
Др Душко Ж. ПОПОВИЋ,
Вито БОЈКОВАЦ,
Зоран М. КОС,
Момчило ГОЛИЈАНИН и
Давид КЕЦМАН ДАКО

Издавач:
Књижевна заједница
„Васо Пелагић“ Бања Лука
(„Крајишке новине“),
78000 Бања Лука,
Ж. Мишића 19/4.

Телефон: 065/663-159
Е-пошта:
rpr.deda@hotmail.com
Жиро-рачун:
562-099-00000-457-93

Штампа:
ГРАФИД д.о.о.
Бања Лука

За штампарiju:
Бранислав ИВАНКОВИЋ

Насловна страна:
Евита БОЈКОВАЦ: Чаролија

Овај број финансијски подржао
Ненад ЈАЊЕТОВИЋ ЈАЊЕ

**Крајишке
нобине**

ЉУБАВ ПРЕМА РУСИЈИ

Постоји толико тога што Србе веже за Русију: „Порекло, вера, обичаји, култура, традиција, исте су нам патње, иста искушења, заједно смо гинули, падали и устајали“. Крајње је произвољно и неко-ректно рећи да Русија није никада помагала Србији, историја демантује такве тврдње, неморално је и флагрантна је лаж извртати историјске чињенице, погледајмо само битке које смо заједно против Турака водили, добровољце који су стизали као помоћ у Србију, сетимо се грофа Рајевског који је положио живот за слободу Србије. Има она црква у Адровцу која нас спаја болом вечитим. Да ли бисмо икада стигли до француских лађа у оном Великом рату да није било чувеног ултиматума којег је упутио последњи руски цар Николај Други Романов да ће се Русија повући из рата ако Срби не буду пребачени бродовима на сигурна места из којих ће касније јурнути путем небеске славе. Још познатија је његова изјава да је прво Рус а онда Србин, да су српски интереси и руски једнаки. Многи од нас заборављају шта нам се још јуче са разумом не спојиво догодило. Ко нас је и зашто свирепо бомбардовао на крају двадесетог века, или се најмање запитајмо ко је тај што је једини ставио вето када су нас цинично као страшне жртве холокауста хтели прогласити целатима, опет нам је Русија била једини искрени, стварни пријатељ на земљином шару. Изгубисмо у два рата три милиона биолошки репродуктивног становништва од истих убица. Два пута у истом веку. Не Русија нам није помогла само кад ни себи није могла помоћи, то је аксиом. Тако је сагледавано из оптике војне помоћи. Понашање Русије по питањима за нас од виталног значаја и важности је остало доследно све до данас. Они се братски понашају. Ако пак сагледавамо колико је руски гениј културолошки допринео развоју српске културе и уметности онда је тако нешто несагледиво, ничим измерљиво. Волети Русију не значи ништа друго него волети себе. Велика земља Шостаковича, Рахмањинова, Рјепина, Кандинског, Достојевског, Ворошилова, Кутузова, Жукова, и многих иних великана духа и најпознатијих војних стратега украсила је грандиозно светску културу и многим донела слободу, доприносом који задивљује док постоји време и у њему људи. Избројимо сва руска гробља разбацана по земљи нашој, зар треба више? Не заборавимо руски пресудан допринос у борби против фашиста Трећег рајха па и овај задњи грађански рат распада Југославије, колико се Руса борило на српској страни.

Андреја Ђ. ВРАЊЕШ

Сергеј ЈЕСЕЊИН

РУСИЈИ

Вијенац плетем теби јединој,
На путу тегобном цвијеће дарујем.
О Русију, крају у којем царује спокој
Тебе волим, у тебе вјерујем.

Гледам на пространаства твојих поља
Сва си ми — и тако далека и тако блиска.
Близу ми је звиждук ждралова
И није ми непозната стаза склиска.

Мртвило на све стране влада.
На дуге вечерње службе куга позива
Чује се да у жбуњу звонко пада
у капљицама роса, хладна и љековита.

Па иако твоје магле растјерују
Вјетрови што слободно дувају,
Још си успавана и препуна си
Врачева који — потајно врачају.

Превод: Владимир КРЧКОВСКИ

СЕКТАШ

Јуродив комшо из оближњег луга,
заступник неке америчке секте,
у нашем крају, као да се руга,
делио деци јеретичке летке.

Невина деца плен су добар, зна се,
гледе у мајку – у незнању сви су,
да је отац ту, не би дао на се,
дечак још зелен, тек реч нему писну.

Господе, Светог укажи нам Саву,
нека загаси туђинских уста плаз,
Саву – да будепостеља за главу,

појањем старим ускликне деци
спас.

О, Саво Свети, трећа руко мушка,
не дај да секташ децу на род хушка.

ЗАВИЧАЈНИ НОКТУРНО

У грању – сврака, двориште и шупа,
с прозора дечак у песми пребива,
на зиду слика Девојка се купа,
мајка од оца ситну пару скрива.

Цвркулт и крештањ, па грактај и пи-
сак,
душа се пуни мирисом сумрака,
с ону страну реке тмули женски
врисак,
комшија пијан гега из сокака.

Птичји звукови мрежу снова кроје,
замахом крила сен надлеће њиву,
оку се слике умножене роје,

комшо на ћошку цевчи новупиву.
Дан се рашава на три половине,
светлост у тмици махне репом, пли-
не.

НИКОЉДАНИ

Господња јутра у никољске дане,
млади свештеник с мантијом у сун-
цу,
са оближњег храста гргољају вране,
кућни праг се пење ка славском
врхунцу.

Слатка молитва у вечност је стала,
деца се збрала око пуног стола,
повик са цесте – то пролазе мала
дрвена кола с два мршава вола.

У пламу срца никољданска свећа,
ракију отац подиже и здрави,
душа је часком све већа и већа,

предачка нит се распреда у слави.
Ушли су гости, један незван зева,
мајка га части, он обасјан пева.

ДАВОРИЈА

И пре смрти бивам мртав...
Сава Немањић

У храшћу се поткозарском разбоже-
ни народ тиска:
зборованье, певанија, шљивовица,
туча, вриска.

Из прикрајка, из бујади, где
земљице душа спава,
све посматра нетремице прикриве-
ни Свети Сава.

Снаша врцне, комшо лане, севне
пиштољ са три метка,
на виждрачу пајто акне и подригне
пјана тетка.

С омаглице на обали, где се млади
рајска трава:
зажарених трепавица у молитви
Свети Сава.

Светогрђе (аој, сунце) подивљалог
рода липти,
бес избија из кукова, газом колска
песма кипти.

Из шљивика, иза штале, где вавољи
лепа крава,
мотри коло нерођени у сузама Све-
ти Сава.

Коло попут змије шара, тло се тресе
у прашини:
полудерла даворија, запенили
пријашини.

Међу њима, клецајући, да ли сан је
или јава,
коло игра тужног лика прерушени
Свети Сава.

Изненада – плусак ледан, отвори се
земља плава,
развеза се живо коло, за брег зађе
Свети Сава

ПАРАЛЕЛЕ

Господе, јутрос, у мирису снега,
детињство шаље гомјеничке знаке.
поглед с балкона – све до Фрушког
брега:
Козару видим у крештању свраке.

Сунце разгони мрак из мога тела,
повратак к Теби кроз светлосну сви-
ту,
силазим свечан, песма с врха чела,
пишем ко ђаче, избегавам финту.

На стази трази јутрошњих створења
што су се рано у потрагу дала
не би ли живот остао у току.

Тако и доба космичкога врења
по Земљи пузи да крв не би стала –
све обновила и текла у року.

УСПОМЕНЕ

Ако је ишта остало у мени
од раних дана приједорског жара,
то су у башти мајчини невени
и чамац на Сани што вирове цара.

О, шта ли је то светлело из мене
у дворишту школе, уз фудбалске
клапе?
Разбијен прозор и лопте крпене,
и судија отац накривљене капе.

Ако је ишта ницало у мени
што би се песмом навек могло зва-
ти,
то су тренуци кад се душа пени

а успомена у свој извор врати.
Где је тај дечак збрисао из мене?
Ево га, сâм ће кроз песму да крене.

СВЕТА ПЧЕЛА

Звиждућући поред крошње
пчелар ваби рој са неба,
појем пуни кош и мошње
златног саћа – биће меда!

Ми се деца, затечена,
Заклањемо иза ћошка
да рој пчела са небеса
по лицу нас не искошка.

Изненада рој се зажди
и подиже у вис чојка,
пчеле зучу, облак дажди,

небом севну Света Тројка.
Муња лину медовину,
а кост тресну о ледину.

Ненад ГРУЈИЧИЋ

СВЕТОСАВСКА БЕСЕДА

У БЕСКОНАЧНО ДОБРО СЛИВЕНИ

Или: Светосавска мудрост свевремена

Многе бистроумне мисли за трајни наук, од подстицаја за дубок промишљај, који је од поузданог, светионичког значења, од важности за сигурнију пловидбу пучином од живота у сваком, а тек у времену олује и буре, мисли су што нам их и у „Карејском типиху“ руком својом писаном у аманет свом српском роду и свељудству остави Свети Сава. Међу њима и ова, иначе, једна од најлепших мисли о животу, на први поглед тек мисао о његовој пролазности, а у суштини, то је дубљи и далекосежнији поглед у свој као и у живот људи од постања, у живот онај што је за век и у вјеков, трајношћу, дакле, немерљив, те тако и светосавска мисао о пролазности не чини га мање вредним, мање смисаоним. Напротив!

У „Карејском типиху“ Свети Сава нам и то само у три реченице, краткоћом тако и толико метафоричношћу вешто и бистроумно казује и то тако да се може узети као узор како се и са мало речи, само кад се зна и уме, казује и те како много: „Дим је живот наш, пара, земља и прах. За мало се јавља, а брзо пролази. Мали је труд живота нашег, а велико и бесконачно добро награда.

Наизглед само све нам у тој мисли намах и знано и јасно бива, па шта ту има још да се дубоко промишља. Само, како

разумети то да при слову о животу, о његовој пролазности, у први план бива истакнуто оно суштинско, дубинско значење и пролазности и смисла живота, а све о томе у само две речи, *дим* и *пара*, поред свега што живот вечношћу доиста и јесте пре него што се таквим, пролазним, изгарањем, сагоревањем, испарењем доиста у дим и у пару преобрази? Како разумети то да се живот, какото руком својом записа Свети Сава, *за мало јавља* и да ли доиста једнако *брзо пролази* без обзира на (кратко)трајност човековог животног века, ма трајност сваког ко о свом животу, о својој пролазности, помирен са датошћу, са неминовношћу сасвим рационално мисли?

Дим и пара? Није ли то одраз оне античке мудрости, оног Хераклитовског става да је „Живот овај живи огањ који се с мером пали а смером газси“? За оног који је животу свом у трајном садејству с другим без остатка посвећен, који га жаром – пламом, с радошћу у себи а без залудне, без спутавајуће мисли о пролазности и неминовном крају у пуноћи све време свог делића вечности живи, који изгара у труду и у жељи да на оно што му је даром за живот дато животу све од себе и даје на ударје, са жељом, са исконском потребом да се стваралачки оствари, трајност живота уопште и није мерљива

временом трајања даха и хода само једног живота. нити је мимо значења свих других живота с којима јесмо пре, током и иза свог земаљског хода..

Живот – пара? Зар телом и нисмо, више од две трећине наше телесности, највише од воде, од оног од чега је све живо на овој малој планети са прапочетком који је под директним упливом небеске светлости свемирне у води настао, из воде и од капље, у свему и за сваког капље животодарне на чврсто (земаљско) тле доспео, а након проласка свега у нама жарног, није ли то крајем хода и даха сасвим логичан и у том погледу очекиван, неминовни трен за преображај у пару, у честице праха?

У таквој мисли о телесној трошности, о неминовној пролазности живота у нама, постојано је то светосавско мудро упозорење, а не онеспокојавајуће, егстистенцијалистичко, никако оно катастрофично, нихилистичко, никако не и указивање песника-мислиоца на недостатак или на непостајање смисла у оном што је човек са својим животом једнако и односу на себе самог, као и у погледу на своје место у оном свељудском, јер је својим и јединим животом, било какав да је, истовремено и нераскидиви део свељудства, део човечанства.

- *За мало се јавља, а брзо пролази.* - казује Свети Сава. Како разумети тај другом реченицом

наставак мисли у триптиху светосавског слова о пролазности, рекли бисмо и о смисаоности живота?

У живот – боравак међу живима, стижемо и ту смо „за мало“ дакле за кратко. Краткотрајно, да, за неког можда „за мало“, али и то што је „за мало“ мало је, кратко је само наспрам оног што је вечност испред нас и наспрам оног што треном у вечности са нама и иза нашег живота заувекно бива. Само у том одмеру, само наспрам непролазног, живот наш брзо мине, једва да смо и трептај, као што смо у почетку и на крају себе једва капља, она „капља која с небом на земљу слила, из земље у небо испарила.“ То што се „за мало јавља, а брзо тролази“, то што је свима знано и за све и сваког општеважећа детерминанта, не значи и поимање, односно признање тежине у значењу мисли о ништавности, да је без смисла радост живота, иако смо животом који је „за мало“ сви пролазни.

Трећом реченицом у овој мисли из „Карејског типика“ „Мали је труд живота нашег, а велико и бесконачно добро награда“ следи потпуно заокружење светосаске поруке о смисаоности живота чија се трајност и опсег смисаоности, не мере једино временском трајаношћу, јер време је константа, Као такво, не мери се бројношћу (с)мена дана и ноћи, цикличном (с)меном пролећа и зима, неминовним видним и невидним преображавањима све од трена доласка у светлост до трена потонућа у дубок сан, свим пролажењима од зачећа капљом до испарења, све до одласка душе у сав тај невид што је под сводом вечним трепетом озвезданим. Између

две супротности, између две крајности, између оног што је „мало“ и оног што је „бесконачно“ Светитељ Сава у том делу свог „Карејског типика“ види *труд*, настојање, види учинак који је увек мали јер је временом датим за живот и сав тај труд за живот увек нечим у нама и нечим око нас ограничен, али и само трајање у том што је *велико и бесконачно добро* - награда је. Учинак, труд, делом је потврђен и сам смисао живота.

Потпуно логичан став који је одраз рационалог односа према животу човеку „за мало датог. Више од оног што својим људским способностима, што вољом и умећем доиста можемо, што нам је дато да остваримо са свим даровима у погледу бистрине ума и снаге, вештине и моћи, издржљивости трошног нам тела, више од тога се ниоткога и не очекује, па нити је грех не постићи више колико је, пак, грех не дати својим животом све оно што нам је за живот од Вечног дато једнако и рођењем, као и животом у садејству са другим. И све је то

уударје за живот и удео трудом у вечном!

Дужини вечно пролазног, будући да је, по Хераклиту, *живот овај вечни огањ који се с мером пали и смером гаси*, примерен је и сав земни труд, сва човекова снага, знање, жеља, воља, нада и сва љубав људска. Вредност / смисаоност оствареног мери се значењем свега животом учињеног у оног што садејствиом / сливањем у Вечно и само вечно бива, што *трудом* и само (п)остаје вечност са нашим уделом у њој. Са нашим треном у вечности. Са нашим учинком, постигнућем, свим оним у нама што је трудом сливеним у дело од трајније битности и за за оно *велико и бесконачно добро*. Од корисности за ближње, за (на) род свој и за човечанство, за свељудство. Свим оним у себи животоударбим чиме, како и колико остављамо најпоузданији траг / сведочанство вредности властитог постојања, а све за то *мало јављања* пре него што све буде *дим и пара, земља и прах*. Свим оним у себи животоударним чиме остављано најпоузданији траг/сведочанство властитог постојања. Смисаоност хода *под звезданим небом над нама и с моралним законом у себи*.

Мали је труд живота нашег, а велико и бесконачно добра награда. – казује Свети Сава.

Би, јест' и биће тако! Јер и сама *Вечност* је од искона са оним полазиштем што би треном. Треном оним којим се заче све у њој што ће свеколиким учинком током оног што се *за мало јавља а брзо пролази, малим трудом живота нашег*, као награда свему, трудом сливеним у *Вечно* бити и (п)остати *бесконачно добро*.

Давид КЕЦМАН ДАКО

Нема српске латинице

Нема српске латинице. Латиница није ни хрватско писмо, а камоли српско. Латиница је писмо латинског језика.

Из латинице, која се развила из писма грчког језика у седмом веку пре Христа, па у првом допуњена са још два слова, настала су писма западно-европских језика, а у Источној Европи писма оних словенских језика чији је народ пао под римокатолицизам. Из латинице је настало и хрватско писмо.

Пред Илирски препород, који ће, као што је и било планирано, прерасти у хрватски национални покрет, загребачки бискуп Максимилијан Врховац позвао је (1813) “све духовне пастире своје бискупије” да сакупљају народно благо. Био је то, у ствари, позив на велику, организовану пљачку и отимачину српског народног блага у Далмацији и Херцеговини, у Босни и Лици, у Банији, Кордуну и Славонији. Седамнаест година потом (1830), кад су већ велики део српске народне књижевности, српских изворних песама, ношњи и обичаја у тим областима уписали као хрватску народну баштину, књижевници и знанственици хрватски узели су да “бирају” између кајкавштине (тј. хрватског језика, којим су говорили Хрвати у своје четири жупаније¹) и штокавштине (тј. српског језика којим је говорио српски народ Далмације и Херцеговине, Босне и Лике, Баније, Кордуна и Славоније), и „одлучили дати предност штокавштини“, тј. изабрали

су српски језик, те је Људевит Гај пожуррио да напише “Kratku osnovu horvacko-slavonskoga pravopisanja” којом (по узору на чешку абецеду), не само решава проблеме с гласовима Ć, Š, Ž, што их је мучило док су писали латинским писмом, латиницом, него ствара и NJ и LJ, па Ć (од TJ), као и GJ, које ће касније Даничић претворити у Đ.

То писмо, по своме творцу Људевиту Гају, названо је гајица и тим писмом се и данас пише у Хрватској. На жалост, и Срби малог знања пишу данас гајицом, само што је у Србији зову српском латиницом(!?), како су је до скоро звали и у Црној Гори и у БиХ, где су у међувремену то хрватско писмо и тај српски језик назвали по својим државама и територијама као да су језик и писмо ствар територије и државе, а не народа.

Да и многи Срби пишу гајицом највише је допринело промовисање југословенске идеје, при чему ваља нагласити да улога римокатолицизма у томе још није довољно истражена. Уједињавање „хрватскога и српскога у један језик“, што је у ствари значило да се српски уједио сам са собом и добио ново име: српско-хрватски или хрватско-српски. После крвавог развода у рату 1991-1995, тј. после изласка “хрватског” из хрватско-српског, српски језик у Хрватској добио је ново име: хрватски језик. Све у свему, Хрвати наш лепо српски језик – ево већвише од 170 година – упорно кваре, али га још нису толико покварили да би га могли назвати својим именом, ма

како, где и колико на томе инсистирали.

У Хрватској се, дакле, и данас говори српским језиком, а пише гајицом, хрватским писмом.

Знано је и не би се смело забравити, нити дозволити да се лажима затрпава, а виком и галамом поклопи истина да су они који су од Срба отели језик, пошто су претходно опљачкали српско народно благо на територији на којој је до тада и писмо било српско, почели одмах – истовремено са “уједињавањем језика” – своје писмо истурати у први план, а српску ћирилицу полако склањати, заклањати, па гонити, прогонити, забрањивати, затирати! Радили су то и раде истрајно, све време и свим средствима на простору који су прогласили својим.

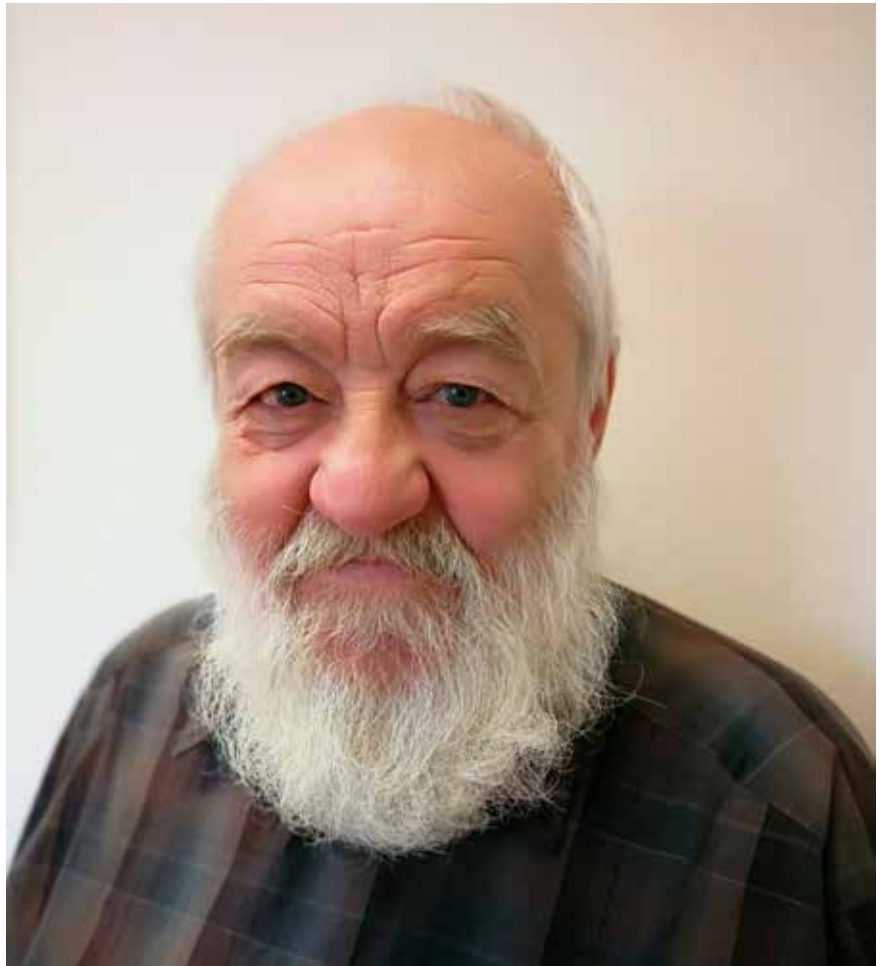
Иако су и неки хрватски угледници у преписци са Србима користили ћирилицу (бан Јелачић чак и годину пре договора у Бечу, 1849, а Иван Мажуранић 1862. у преписци са српским патријархом Самуилом Маширевићем, па се бан Јелачић испод свог писма ћирилицом потписао латиницом, а Мажуранић убрзо, кад је постао бан, zaloжио за забрану српске ћирилице), српско је писмо, као сведок хрватске пљачке српског духовног блага и отимања језика, временом постало хрватски непријатељ број један.

И аустроугарски владари и службеници забрањивали су српску ћирилицу (Марија Терезија, Франц Јозеф, Бењамин Калај), али су и попуштали, одустајали од забрана

¹Кајкавски језик је 12. јануара 2015. године од стране Међународне организације за стандардизацију (ИСО) признат као историјски језик.

после протеста српског народа и посебно Српске православне цркве, а хрватски владари, не само да никад нису одустали, одступили, него су у том послу увек били непоколебљиви у намери и посве сурови у острашћеној мржњи. У Првом светском рату Хрватски сабор је 13. октобра 1914. донео одлуку о забрани српске ћирилице (два и по месеца од почетка рата), а у Другом је већ после одлуке о проглашењу усташке НДХ (10. април 1941), телеграма Адолфа Хитлера Павелићу, којим ту НДХ признаје од стране Немачког Рајха (15. април) и Одредбе о именовању прве хрватске државне владе (16. април) донета наредба Министарства унутарњих послова којом се (25. априла) забрањује “свака употреба ћирилице на цијелом подручју Независне државе Хрватске”... “у јавном и приватном животу и свако штампање ма каквих књига”, те се “сви јавни написи ћирилицом имају неодвлачно, а најкасније у року од три дана скинути”. Пет дана потом поглавник Павелић ће донети и Законску одредбу о расној припадности!

У Брозовој Југославији прича о “латинци као модерном светском писму” постаје нека врста крилатице у пословима непоштовања српског писма, па то касније прераста и у отворено ругање ћирилици. Југословенски језикословци, како они у карађорђевићевој, тако и они у Брозовој Југославији, а и касније, учвршћивали су и коначно толико учврстили римокатоличко-илирску “теорију” о једном језику, “који Срби зову српско-хрватским, а Хрвати хрватско-српским”, да је она и данас – толико година после

свих страдања Срба само због зато су Срби, што су православни и пишу ћирилицом – гласна и прегласна.

Језикословцима Србије и инима који и данас скоро свакодневнокњижевних дела која су Срби написали на том писму“ ваљало би казати да се тих дела нико паметан не одриче, нити би икад, јер прво, како да се одрекнемо таквих књижевних бисера какав је скоро сав књижевни Дубровник(!?), а друго, ако бисмо се одрекли тих старих (који су углавном настали пре хрватске абецеде, пре Гајеве гајице, дакле, нису имали ни Š, ни Ć, Ћ, Ž, Ђ, DŽ, тј. писана су правом латинцом, писмом латинског језика), морали бисмо се, по истом принципу, одрећи и оних дела српске књижевности која су настала и објављена у условима фаворизације гајице до неслућених размера и суровог гоњења, прогоњења и

затирања српске ћирилице. Ко је бар један дан провео у условима окупације и прогона, а камоли цео живот у томе био, зна да је дело боље штампати и туђим писмом, па ће – ако је добро – кад-тад дочекати објаву и на свом писму, јер ропство не траје вечно; слобода увек некако дође, слобода је природно стање човековог живота.

Који би разлози данас могли терати и натерати српског књижевника у Србији и Српској (и једног, а камоли оволико њих!) да своје књиге објаве хрватском гајицом, уместо српском ћирилицом? Да ли само то што их је неко убедио да је “латиница модерније, светско писмо” или то што мисле да ће те њихове књиге читати и радознали читаоци у Загребу, Сарајеву, Сплиту... То, роде (ни једно, ни друго) не може бити паметан разлог. Српске, ћириличне књиге гореле су с много жара у Републици

Хрватској и у Муслиманско-хрватској федерацији у БиХ; спаљене су у овом последњем рату скоро све ћириличне књиге и сваком ко мисли да су то урадили “необразовани и примитивни, каквих у сваком народу има“, ево врућег шамара с највишег нивоа тисућуљетне културе: у Хрватској академији знаности и умјетности спаљене су (1992, само осам година до 21. stoleћа!) све књиге штампане ћирилицом! Негде сам прочитао да их је било више од 20.000.

Који би разлози данас могли терати и натерати иког на свету да мрзи писмо неког другог народа? Кажем мрзи, јер само голема, болесна мржња може натерати човека на такво зло, на бестијално паљење књига. Мржња није природно стање човековог живота и она не може дуго да траје, али

она обавезно излети, излије се из јадне немоћи да се сакрије своје порекло и увек новог покушаја да се истовремено додвори онима који су одавно то што би јадник желео да буде, па он пали српске књиге, убија српску нејач, коље све што је српско, православно, све што га подсећа на чињеницу да је некад неко његов дао веру за вечеру. Уз пљачку српског народног блага и отимање језика, поунијаћење је, дакле, још један разлог за непојамну мржњу према нашем писму, нашем језику и књижевности и нашој вери православној.

Не позивам никог на мржњу, нити ја мрзим оне који су толико зла нанели српском народу, српској књижевности, језику и писму. Ја их искрено жалим и кад бих икако могао, радо бих им помогао. На то нас обавезује хришћански залог праштања и

неутаљива жеља да помогнемо сваком ко је у невољи, а ти мрзници јесу у невољи, баш у великој невољи.

„Свето је оно што су свети људи створили. Ћирилицу су створили браћа Ћирило и Методије. Ћирилицом се служе данас само православно Словени: Руси, Срби и Бугари. Једно се добро мора признати руским комунистима, што су задржали ћирилицу... Али оно што ни комунисти нису учили у Русији, чине сада нека српска господа, пишу латиницом, издају књиге и листове латиницом. Просто, не знају шта раде. Они не знају да одбацили ћирилицу значи одбацили половину Православља... Не, ако Бога знате, господо српска; ако сте учени, будите паметни!“ – записао је Свети Николај охридски и жички.

Душко М. ПЕТРОВИЋ

СУБОТЕ МОГ ДЕТИЊСТВА

По лицу ми ромињају кише
и снег кити као цвет од зове
мој завичај што ми још мирише
на румене суботње хлебове.

Добрица Ерић

СЕЋАЊЕ (Глосе)

Године су живот ми оплеле
стиховима што судбина пише,
а са косе већ одавно беле
ПО ЛИЦУ МИ РОМИЊАЈУ КИШЕ.

Родно село сном детета спава
и не чујем да ме ико зове,
само шушти пожутела трава
И СНЕГ КИТИ КАО ЦВЕТ ОД ЗОВЕ.

Знам да једном мораћу да одем
јер и срце куца ми све тише,
а тамо је поред Врбас воде
МОЈ ЗАВИЧАЈ ШТО МИ ЈОШ МИРИШЕ.

Кад у небо мисли ми утону
у облаке што по њему плове,
подсете ме у летњем сутону
НА РУМЕНЕ СУБОТЊЕ ХЛЕБОВЕ.

СУСРЕТ

Скривена у мени остала је нада
Да ћемо се срести бар под старе дане
И желим да ноћу сретнемо се тада
Да не видиш сузу кад из ока кане.

Витомир Стевановић

ИМАМ ЈЕДНУ ЖЕЉУ

Огрни ме опет јутарњом свјежином
док на земљу благи сунчев зрачак пада,
да ме љубиш њежно као некад прије,
СКРИВЕНА У МЕНИ ОСТАЛА ЈЕ НАДА.

К'о болесно куче вучем се и цвилим,
зализујем старе, ал' још болне ране,
још ме кр'јепи жеља из младости давне
ДА ЋЕМО СЕ СРЕСТИ БАР ПОД СТАРЕ ДАНЕ.

А сваке јесени у касни октобар
сјетим се времена кад сам била млада,
размишљај о нама к'о да јуче бјеше
И ЖЕЛИМ ДА НОЋУ СРЕТНЕМО СЕ ТАДА.

Ова моја љубав саткана од бола
ни у једну пјесму не може да стане.
У сутону зимском желим да те сретнем
ДА НЕ ВИДИШ СУЗУ КАД ИЗ ОКА КАНЕ.

Вера КОРОПКИН РАТКОВАЦ,
Дервента

ПОГЛЕД ПРОРОКА

Ни у једно срце није завирено
Ниједан дуг још није откупљен
Нема пута који води натраг
Ни зрна које поново израсте

А све је већ виђено и речено
Љубљено, оплакано, посвећено
Свако је имао поглед пророка
Притворну устремљеност ловца

Само једно сједињујуће начело
Ствара снагу да умилостиви дух
Утјешу удовицу цијелога свијета
Исплете амајлију око леденог врата

Никоме не треба резервно богатство
Прекомјерна срећа, загонетан траг
Нема тајног плана за најтежи дан
Није се славило што се није газило

Све су то листови исте књиге
Кукавичје пјесме што сагињу главе
Сами су себи постајали сврха
И избрисали пут који води натраг

НАДОМАК ЧОВЈЕКА

Отисни се
У правом тренутку
Дубоко у себе
Самопонири
Скини повез са очију
Лудом машиновођи
Нађи дивљења
Достојне гријехе

Означи сва
Ослобођена мјеста
Али не уображавај
Да си Бог
Ништа слађе

Нема на свијету
Буди себи лијек
У свакодневици
Пуној порока
Повјешаних рутина
Плодоносних мука
Неоткривених прељуба
Надомак злочина
Нека срећна
Тренутна смрт
Буде једино
Чега се сјећаш

Опијај се
Пјеном живота
Која препуњава чашу
Ни кап нека
Не падне на под
Јер около звијезде
Сагоријевају од славе
Свечи мијењају вјеру
Ријеке одавно
Нису питке

Страшне су казне
Бићима која се
Не ругају громовима
Са олупина
Безграничне љубави

МЕЂУОЧНИЦЕ

Не познаје ову собу
Не сјећа се када је
И одакле ушао. Зашто?
Све му је унутра туђе
Иако само он зна
Гдје су кључеви

Све је овдје хладно, оштро
Безоблично. У међуочнице
Све му се сабило

Не зна ни да ли стоји
Клечи или лебди
Не чује своје кораке
Не умије да напипа врата

Скитница на неколико
Квадратних метара
Странац на мјесту рођења
Шта је ово? Ланци или љуске?
Гријех строваљен на његову душу
Или опомена: Хоћеш ли коначно
Да окусиш живот?

Заиста човјек
Све теже подноси себе
Уморна му јетра
Од кљуцања
Све теже се обнавља

Отета ватра пламти
Али не грије више
Само су окови
Ужитак врели
Али не људинама
Већ орлуштинама
Исцрпљен, изможден, израбљен
Собом, јаче од смрти
Одсјечен, разоткривен, огољен
Гњеван, докон
Неспособан да сања
Човјек не припада ником
Ни са собом у сродству
Само зидови и окови
Као Антитијела

А он би да лети
Жезлом витла
И простор да дијели
На криве чести
Међуочницама

Ђорђе ВУКОВИЋ

У Лакташима промовисан зборник радова

“Кад прошлост проговори: Козара 1942-2022”

ЛАКТАШИ - Промоција зборника радова “Кад прошлост проговори: Козара 1942-2022”, одржана је у четвртак, 9. фебруара, у пуној Галерији Културног центра.

Зборник садржи стручне радове историчара и публициста са подручја Републике Српске, Србије и Хрватске, те бројне фотографије и документе о страдању народа Козаре у Другом свјетском рату. На промоцији су говорили аутори Зоран Кос, Раденко Вујасин и Радоја Рацановић. Модератор је био Зоран Барош, а дијелове из зборника читала је Свјетлана Ђуричић. Организатори промоције су Центар за културу и образовање Лакташи и Књижевна заједница “Васо Пелагић” из Бање Луке.

Радове у зборнику имају историчари, Борис Радаковић из Приједора, др Немања Девих из Београда и др Владимир Шумановић из Загреба. Рецензенти су проф. др Бојан Димитријевић и проф. др Вељко Ђурић Мишина, а у зборнику су садржани и публицистички радови и осврти Зорана Коса, Ранка Прерадовића, Раденка Вујасина, Радоја Рацановића и Зорана Мачкића.

Један од аутора зборника, Зоран Кос казао је да је прошло осам деценија од страдања народа Козаре, а исто толико је требало да јавно проговоримо о тим страдањима на исправан начин.

- Да побједници пишу историју, потврђено је и верзијом историје Босанске Крајине 1941-1945. године коју већ 80 година слушамо као једину и свету истину. Народ Козаре добро зна да није било онако како се јавно приповједало. Првенствено мислим на то да Козару посматрамо као дио српске историје, и да дешавања на Козари називамо правим именом. Кроз овој зборник, кога чине стручни и публицистички радови, докумената, фотографије и свједочења, жеља нам је да те догађаје посматрамо на исправан начин - каже Кос. Додао је да су, обиљежавајући значајан датум, 80 година од офанзиве на Козари, покушали да

историјски реално сагледају козарачку катаклизму.

- Жеља нам је била да што објективније сагледамо страдање нашег народа, прије свега зарад будућих истраживања и комплетирања историјске истине о отпору и козарачкој борби у којој су недужни, голоруки народ тукли њемачки тенкови и авиони, те бројчано надмоћнија усташко-њемачка пјешадија. У свему је учествовало и квислиншко домаће становништво, а жртве су били припадници српског народа, православне вјере, оба пола, свих животних доба. Покољи су чињени у кућама, на кућним праговима, у двориштима, на путевима, по шумама, ораницама и ливадама, у православним храмовима и црквеним домовима те у логорима, дјечијим и сабирним на челу са злогласном усташком фабриком смрти Јасеновац - казао је Кос. Додао је да се у зборнику говори и о лијевим скретањима и мало познатим догађајима као што је Шошин јарак.

- Добро је познато да је Босанска Крајина звана и “Крвава Крајина” јер нема генерације да није била у рату. У Другом свјетском рату уз помоћ Италијана и Нијемаца, прије војног пораза Краљевине Југославије, проглашена је Независна Држава Хрватска. Усташко вођство планирало је да Бања Лука буде главни град што је значило да на овим просторима треба српски народ по-

бити, протјерати и преселити у Србију. Схвативши шта му се спрема, након великих злочина у Далматинској загори, Лици, Банији, Кордуну и Босанској Крајини, српски народ је устао и почео организовање отпора - наводи Кос. Да несреће буде већа, вође устанка и отпора су се убрзо због идеологије подијелили и закрвили.

- Један од угледних Срба и устанички вођа био је и учитељ Лазар Лазо Тешановић. Историчари још нису до краја разјаснили његове активности у ратном вихору. Зна се да је као ратник припадао Југословенској војсци у Отаџбини, губитничкој страни у рату. У народу је остало сјећање да због њега и сабораца није било великих страдања у јаворанском крају и дијеловима које су штитиле Тешановићеве чете. Мало је познато како је страдао, а не зна се ни гдје му је гроб. Остала су сјећања која се већ трећа генерација усмено преноси млађима - истиче Кос. Он је нагласио да је комунистичка идеологија била темељ тумачења прошлости те да стога и не треба да чуди да има штива са неумјерено много података о комунистима и НОВ Југославије. - Народ са подручја који су бранили четници, својевремено је проглашен кривим за смрт др Младена Стојановића, а они и данас носе тај крст. Треба подсетити да је, док се припремала офан-

зива на Козару, Комунистичка партија Југославије радила на разбијању "великосрпске хегемоније" зарад револуције и прокламованих циљева. Осам деценија живјела је лаж да су четници учествовали у офанзиви на Козари, а једина је истина да су имали на свом кућном прагу окршаје са партизанским јединицама и многи су због тога главу изгубили. Укратко, то је био братоубилачки сукоб за потребе револуције - рекао је Кос.

Проф. др Вељко Ђурић Мишина у својој рецензији похвалио је напор редакције да сачини зборник радова о Козари.

- Неки текстови су засновани на научним истраживањима, а неки на изворима другог реда (сећања и слично) које историографија критички прихвата као валидне. За похвалу је и ограда редакције од садржаја прилога. То указује на њихову решеност да у оквирима једне непресушне теме, као што је велика трагедија српског народа Козаре и Поткозарја, заслужује да се каже и нешто ново у од-

носу на оно што је објављено у протеклих осам деценија - наводи Мишина.

Додаје да намјере редакције могу бити оправдане ако су жељели да потврде да трагедија није била само посљедица односа Независне Државе Хрватске према српском народу већ да је знатно дубља и због српско-српских односа (партизанско-четничких), што се одразило на потоње догађаје, нарочито у првим послератним годинама.

- Приметан је критички однос према извесним личностима и догађајима везаним за партизански покрет чега до сада готово да и није није јавни изречено или написано. Можда је и ту требало направити симетрију са четницима? Зборник није класичан продукт научно-истраживачких пројеката већ збир научно-популарних прилога. У зборнику је много тога први пут јавно речено о стварима о којима се деценијама ћутало јер то није било корисно за опште оцене прошлости које су биле пуне анационалне идеологије - напоменуо је Мишина у рецензији. Прво издање овог зборника штампано је у 500 примјерака. Прошле године одржане су веома посјећене промоције у Градишци и Козарској Дубици. Након Лакташа, биће одржане промоције и у Љубачеву и Котор Варошу.

Свјетлана ЂУРИЧИЋ

Запис о Човеку

Професор ТИХИМОР ЛЕВАЈАЦ, КЊИЖЕВНИК (1937-2022)

Од људи које срећом срећем, имао сам срећу да упознам њих. Њих је било двојица. Леви и Тихи. Леви је био шмекер а Тихи Професор. И обојица из Србије дођоше. Ко је први дошао, Бања Луку пригрлио, не зна се. Мора да је Леви, једино је он на пут тако далеко да крене могао. Остави Качулице и оде. Но оне њега не оставише. Стално га за руке држаху, стално га у снове дозиваху, стално му на ум падаху и у реч казиваху: тихано, Тихомире, тихано, одакле си знаш ли? Врбас и Мораву побркаше, те на Врбасу о Морави певаху, те на Морави Врбас вода носила Јаблана у песму ударише.

Лепих четрдесет генерација, читаве бригаде ђака, сакупише у одсјај духа, харизмом својом, смехом и необичним приступом, из њих све нека добра извукоше, те су за њима ходали ко опчињени и кад су људима постали. Леви и Тихи, су људе које су срећом сретали пријатељима својим правили, те се не зна колико их данас имају, од Канаде, до Русије, од Филипина до Кувајта, од Бајне Луке до Шумадије, Пријепоља и Милешева и још по негде. Како су то њих двојица радили, остало је записано у њиховим светлим траговима, у душама њихових ђака, у уметности, у драми и књижевности. У уметности се не да лагати. Све што су људи које су њих двојица сретали и са њима разговарали, и са њима се дружили и

пријатељовали је жива истина и добро је да је тако. „Нема лагања, онда то није уметност, онда то није живот. Ко зна шта је. Уметност је поклон од Бога, бошје давање људима, без које људи нису људи, него само материја.“ Где год су били, што год су радили, како су ђаке учили, што год су писали, добро су се потрудили да сваком оставе оно што је за њих најбоље, а они знају шта је то. То је пут којим требамо ићи. То је посебан пут, по којем ходају посебни људи, људи храстови, који су у сродству са праведницима рода свога, што стамено стоје на последњој линији одбране човекољубља, образовања са образом, посвећености васкрсењу једног народа праведника у два крика, што их сада болна Дрина дели. Све што су створили стало је у свеколику књигу звану Левотопис, на ползу онима што ће доћи. Неко ће рећи –Јеванђеље по Тихомиру, и јесте јеванђеље, наше, српско, и јесте јеванђеље по Тихомиру, Левајцу, а из Чачка, које нам је одавно требало, а дошло сада, у ова убибог времена.

Професор Левајац је рекао и записао све оно што је неко давних година и деценија требало да каже, а није, па тако спаси и своју и нашу душу, градећи ову цркву, по обичају, на сред друма, за наше будуће молитве и литургије - како дивно рече Никола Девуља, списатељ србски. Остаће упамћен као

пријатељ и дугогодишњи сарадник „Савиндана“, чије је промоције радио у Бања Луци али и доводио књижевнике из Крајине на књижевне вечери у Пријепоље. Посебно је била упечатљива беседа о његовој књизи „Прича која лута свиетом“ о страдању бањалучких ђака током другог великог рата, прича која ће лутати док је свијета да пронесе истину о њиховом страдању.

Тако би све до Савиндана лета господњег 2022. године. Од јутра на Светога Саву Српског, Леви и Тихи, обојица се неопозиво сусретоше на путу ка кући, ка цвећу и ливадама Качуличким и вечној Морави поневши са собом Луку Бајну, оставивши јој још једног Кочића да јој у тамном вилајету што нас окружује нађе спас. Оставио нам је и питање на који одговор треба вазда да тражимо и једном нађемо: „Да ли је дошао тренутак да се српски национ једном уједини, пре свега духовно, да будемо једно у себи и међу собом, како бисмо свету показали, да је хорско српско певање још могуће?“ Тако је говорио Тихомир Левајац, професор, књижевник, интелект из горњих свера, мудрац из Качулица, борац с пером у руци једног времена које ником није било лако, те њиме исијавао наду што нам ко хлеба треба. Тако, и никако другачије! Тихомире Левајац добро дошао у српску читанку на вјек и вјеков. У читанци су његове књиге:

„За сунчевим кругом”, роман „Књижевне новине”, Београд, два издања. „У кругу светиљке”, приповетке, „Књижевне новине”, Београд.

„Кружно кретање”, роман, „Рад”, и два библиофилска издања која је осликао Омер Бербер, Академија, Београд. „Јопет суданија”, роман, седам издања. Прво „Рад”, Београд, друго Задужбина „Петар Кочић”, Бањалука – Београд, треће, четврто, пето, шесто и седмо „Арт-принт”, Бањалука. Роман је преведен и на енглески језик и објављен под именом „HereWeGoonTrail”, „Глас Српске”, Бањалука.

„Сањао сам Канаду”, путопис, двојезично писан, на српском и енглеском језику, три издања, „Арт-принт”, Бањалука. „Брод који није лађа”, књига драма, Удружење књижевника Српске, Подружница Бањалука. „Осмех”, роман, „Арт-принт”, Бањалука. „Кад би живот уназад ишао”, у поднаслову „Демографске слике и прилике села Качулица”, „Слово”, Чачак. „Одсјај духа”, у поднаслову „Професори и ученици бањалучке Гимназије у анегдотама, „Гра-

фид”, Бањалука, два издања. „Прича која лута свиетом”, у преводу на осамнаест светских језика, Арт-принт, Бањалука, три издања. „Опроштајно писмо Старог храста”, роман, Арт-принт, Бањалука, два издања. „Брод Који Није Пловна Лађа”, роман, Завод за издавање уџбеника и наставна средства, Источно Сарајево. „Сањао сам Москву”, путопис, двојезично писан, на српском и руском језику, „Графид”, Бањалука.

„Жаочани – златно село Србије”, монографија, О.Ш. „Бранисав Петровић”, Слатина. „Машта, таштина и

ништа”, роман, Арт-принт, Бањалука. „Људи које срећом срећем”, интервјуи, „Графид”, Бањалука. „Српски народ – праведник или грешник”. Есеј, Арт-принт, Бањалука. „Почетак лета, Кувајт и ја”, путопис, двојезично писан, на српском и арапском језику, Арт-принт, Бањалука.

Браво, Тихомире! Наклон до земље! Дајући нам наду, себе си обесмртио.

Лака ти црна земља качуличка, а мени велика радост што ми пријатељ бејаше. Читаћемо се још.

Миленко ГЕМАЉЕВИЋ

QUO VADIS

*Мом професору, Тихомиру Левајцу
Ова прича не би била цела
Ако се не исприча из два дела.*

Пре него се и родио,
Леви је знао да ће бити леви
(Сви су му преци то били),
Десни је говорио: „Ја сам одлучио тако.“
Леви је живео како је хтео,
Десни је живео онако како је морао.
Леви је био срећан што је жив,
Десни је био несрећан,
А да није знао зашто.
Леви је ђаке хранио хлебом од језика,
Десни нас је оцењивао.
Леви нам је говорио како би волео
Да смо бољи,
Десни: „Ви сте моји, ја вас и такве волим.“
Леви је причао да је само младост „једна,
Велика и непоновљива“,

Десни је дометао:

„Све остало је само трава и шаш.“
Леви је био задовољан што није савршен,
Десни незадовољан што није безгрешан.
Леви се окретао више улево
Како би боље видео десно,
Десни је затварао очи
И шаку полагао на леву сису.

Кад су строшили своје време на земљи
Десни упита левог: „Где идеш?“
Леви му одговори: „Идем у непознато.“
Десни га загрли и рече:
„Хајдемо овуда, ближе је...“

П.С.

Тихо и мир чине име,
Левајац и Леви презиме –
Десно...
Десно се отвара бескрај.

Недељко З. МИЛАКОВИЋ

Умјесто in memoria

Човјек и више од тога

Ријеч Ненада Симића, председника СрКК "Вихор",
Дервента на дан сахране Славке Покрајца, 9. фебруар
2023. године, православно гробље Календеровци:

„Тужни скупе, поштована
породицо Покрајца,

У овом тужном часу и болу,
нека вам утјеха буде сазнање
да нисте сами, и у име Српског
књижевног клуба Вихор, у
име колега по перу из Дервен-
те и ширег региона, и у своје
лично име упућујем искрено и
најдубље саучешће

Тужна вијест брзо се про-
чула да је срце нашег Слав-
ке престало да куца и да нас
заувијек напушта човјек, наш
Славко - Славуј, људина, ле-
генда, хришћанин, Србин,
родољуб, борац, пријатељ, ко-
лега, пјесник, књижевник, но-
винар, и више од свега што
овог дана могу казати.

Славко је заиста то био и ви-
ше од тога, на понос својој по-
родици, своје завичају, својој
Дервенти, своје Вихору, сво-
ме постојању у времену го-
дина док је корачао и походио
крајевима и људима.

Имао је времена и Божијег
дара да другима дијели савјете,
помаже и уводи у свијет
пјесништва и књижевног ства-
ралаштва, да се радује, суосјећа
и тугује када затреба.

Сви заједно на великом смо
губитку, а највише његова по-
родица, коју је од свега највише
волио и поштовао.

Славко је оставио неиз-
брисив траг исписан златним
словима на пољу пјесничког
стваралаштва и свакако у
Српском књижевном клу-
бу Вихор, чији је био осни-

вач, обављао је и функцију
председника и главног и од-
говорног уредника за издавач-
ку дјелатност, а један је и од
покретача одржавања Илин-
данских пјесничких сусрета
Прљача.

У овом тренутку нема та-
ко јаке ријечи и реченице као
што је то посебним даром
могао створити и чини наш
Славко, говорећи стихове на
бројним пјесничким наступима,
писајући бројене пјесме,
рецензије, остављајући све
најбоље, да када дође тренутак
одласка са овоземаљског живо-
та да остане, да траје...

Објавио је самосталне
збирке пјесма "Дани ницања",
"Стварност поникнућа", "Мо-
дра обзорја", "Над Укрином ви-
хор", "Прво доба крајпуташа",
"Љубавна поезија пјесника Ре-
публике Српске", "Они су обе-
лежили ово време".

Аутор је више стотина тек-
стова изворне, народне и за-
бавне музике, од којих су
много снимљени и репроду-
ковани, највише код извођача
Шабана Шаулића, Миросла-
ва Илића, Дејана Матића,
Игора Вукојевића, Милоша
Бојанић, Свете Тулића, Свете
Јовановића, наших изворњака
Браће Бегича, Маре и дервент-
ске лоле... Божур и многи дру-
ги.

Био је запослен у Фабри-
ци цијеви "Унис" Дервента, у
Јавном предузећу "Дервент-
ски лист и радио Дервента", а

радио је и као дописник Радио-
телевизије Републике Српске.

Пјесме су објављиване у
многим новинама и часописи-
ма, а награђиван је више пута
на многобројним конкурсима и
манифестацијама у ширем ре-
гиону.

Хвала Славко на свему
што си урадио и оставио кроз
своје пјесме, књиге и све дру-
го, а ми који остајемо у живо-
ту нека нам буде обавеза да те
се сјећамо, сјећамо, сјећамо,
поштујемо исписане страни-
це живота, јер књига о нашем
Славку није завршена, она ће
вјечно да се пише...

Тако гдје иду велики, гдје се
окупља најјача пјесничка ели-
та, тамо, баш тамо са други-
ма, идеш Славко, а ми данас те
испраћамо.... Поносни да јесмо
имали таквога човјека...

Изгубили смо великог
човјека, а велики се увјек пам-
те јер су и њихова дјела велика.

Нека живи у сјећањима нас
живих

Ненад СИМИЋ

Књиге, подсећања

ПОЕТИЧНОСТ КАО БИТ У КЊИЗИ

(Мирјана Штефанички, ЧЕЖЊИВИ ПЛАВИ САН –
изабране песме, Промјетеј, Нови Сад, 2017.)

Настанак ове изузетне књиге поезије резултат је преплитања лирског и документарног у времену када је писана, или када се рађала песничка реч, вођена јаком емоцијом.

Ту корачају стројно светлост сећања и одсјај збивања. Све нам указује на искрену животну причу, као најинтимнији дневник, писан пером запажања једне суптилне душе.

Неореализам је доминантно гледање на свет драматично-аналитичког представљања људске егзистенције. Ауторка недвосмислено износи своју нетрепељивост према празнини малограђанских навич-

ка и досади према животу испуњеним бесмислом.

Ликови Мирјане Штефанички Антонић, добивају реалистичност у изразу, амбијент поприма природност без језичких украса, али стил у својој форми заблиста, засветли искреношћу доживљеног, јер је пажња фокусирана на унутарњи доживљај личности. Често су присутне немирне вибрације, због унутарњих сумњи, због несигурне егзистенције времена у којем је књига настајала. Напросто се преплићу слике светлећег и слике тамног, у уму где се рађа мисао о песми, где се цредо ауторке сучељава са горким оку-

сом живота где нема поетске фикције. Могло би се рећи да су Мирјанине песме сведочење њеног целокупног живота, када се ради о породици, религији, социјалном статусу друштва и времена.

Њена поетика одише реалношћу и напросто не трпи орнаментуку. Она зрцали истинитошћу и одудара од било којег клишеа. Мирјана гради свој универзални, симболички стил. Дивна је сета у њеним песмама, која буди носталгију и неке реминисценције догађаја.

„Живот је сан, а сан постаје живот!“ Тако пише рецензент ове књиге Ласло Силађи, скулптор и књижевник, и био би преседан нарушити овако савршену беседу рецензента.

Ипак, моје ипресије усмеравам на песму „Јуче“, где ауторка слика свој значајан део живота у којем не замера и не пребацује вољеном. Она само констатује, као хроничар једног времена, да ју је љубљени „јуче закључао у мислима, у сећањима, у прошлости, у забораву... И није видео ни њега у њој, ни њу у њему...“ А, само је желела да се пита: „Да ли је Песма ја или сам ја Песма?...“

„Јуче се ме закључао далеко од себе...“ Каже даровита песникиња Мирјана Штефанички Антонић.

(Нови Сад, октобар, 2022.)

Беога РОМАНИЋ

Нове књиге

АУТОБИОГРАФИЈА У МАЛОМ У ПУТОПИСНОЈ ОБЛАНДИ

(Стевка Козић Прерадовић, Покрадени путник,
Бесједа, Бања Лука, 2022)

А писање је, по мени, несвјесно трагање за нечим
својим и пут, без престанка.

С.К.Прерадовић

Позната и призната књижевница Стевка Козић Прерадовић, након великог броја објављених дјела, прихватила се задатка да опише дио свог живота, као и живота свог брачног сапутника, али у необичној књижевној форми: да ли путописа, лирског романа или аутобиографије?

Рођена 1945. године у Горњим Карајзовцима код Градишке, Стевка Козић Прерадовић „објављује од средњошколских дана, а до данас је публиковала више од тридесет књига поезије и прозе за дјецу и одрасле“.¹ Превођена на шеснаест страних језика, заступљена у школској лектури и универзитетским уџбеницима, као и антологијама наше и свјетске књижевности, добитник више награда и признања, Стевка Козић Прерадовић је након свега тога заронила у грађу која је постојала у њеној кући као разне успомене са тих путовања, купљене за сјећање, у прилоге из штампе у којима је писано о успјешним гостовањима брачног пара Прерадовић а највише у своју меморију, у којој се на-

таложило и остало много тога вриједног за описивање.

Тако је настала ова необична књига, са још необичнијим насловом: Покрадени путник, уз алегорично и симболично значење: путник кога су покрали одуевши му велику отаџбину Југославију, раскомадавши је на појединачне државице. Том својом алегоријом књижевница је дала виши смисао причању уобичајених догађаја. Наслову придонеси и фотографија малог путника, али на магарцу, на првој коричној страни, што се уклапа у овај алегоријски причин. На задњој коричној страни је слика пјесникиње поред Јесењиновог споменика у Парку великана у Струги. На првој прелиминарној страни аутор нас обавјештава да су то путописи.

Књига почиње 1963. године, мјесеца јуна, када, тада млада средњошколка, Стевка путује са својим друговима на књижевно вече у Мостар, чувен по Шантићевој поезији. Већ ту, у првом поглављу књиге: Први сусрет са Мостаром долази до изражаја пјесникињина лирска душа: „Ја, једино женско, одушевљавам се другачијом флором, почев од црвеног,

тек процвалог грмља дивљег шипка – нара, до разнобојног кржљавог вријеса и мирисног сунцем окупаног, љековитог биља.“² Ти лирски пасажии су посебна вриједност ове, у сваком случају, веома занимљиве књиге. Мостар ће се јавити и на крају дјела у пјесми Стевкиног супруга Ранка Гдје нам је град, датиране 2005. године а посвећене Пери Зупцу. Испјевана, како би се рекло, у једном даху, инспирисана тугом која произлази из тадашњег града, пјесма се завршава ријечима: Боже ми опрости шта нам се згоди / гроб нас све преплави град је сен у води.³

У Прологу, под насловом Чекам васкрсење мртвих, књижевница наводи Епитаф са гроба ПАТРИЈАРХА СРПСКОГ ПАВЛА у порти манастира Раковица, гдје је била 2012. године а у Епилогу, указано је на вријеме настанка ових путописа 2020. године, вријеме пандемије ковида 19, кад смо сви били у изолацији, а ови текстови исписивани су спонтано и објављивани повремено.

Стевка Козић Прерадовић у Епилогу објашњава: Ово нису класични путописи, драги читаоци. Ово су шире и свеобухватније слике из мог прохујалог живота, децидно описане и уцртане мојим дубоко искреним емоцијама које мо-

1 Стевка Козић Прерадовић, Ранко Прерадовић, Двоје, Универзитет у Бањој Луци, Међународно удружење научних радника – АИС, Бања Лука, Tiawin,-a Esperanto- Asocio, стр. 26

2 Стевка Козић Прерадовић, Покрадени путник, Бесједа, Бања Лука, 2022, стр. 9

3 Исто, стр. 199

гу бити ововременим са/путницима разумљиве и блиске. Узме ли се у обзир да свако може бити путник понекад чак и без пута – милом или силом – и да једном путујемо од колијевке па до гроба, онда је ова књига, по много чему надрасла свог аутора у што ће се, сигурна сам, лако увјерити и читаоци „Покраденог путника“ у било ком времену.⁴

Између Пролога и Епилога је петнаест текстова, у којима су описана путовања књижевнице, а већином и њеног супруга, у разне земље, у којима су учествовали на сусретима писаца. Ту је путовање са ансамблом „Веселин Маслеша“ на Интернационални фестивал фолклора у Бургосу, на сјеверу Шпаније; затим у Аугзбург, родни град Моцартов; у Котор, на престижни фестивал позоришта за дјecu. У априлу 1996. године књижевница је гост на Дучићевим вечерима поезије у Требињу, када је подигнут и споменик овом великом писцу. Слиједи одлазак по позиву, у Македонију, на Струшке вечери поезије, гдје упознаје познатог кинеског писца Лу Јуана, који је те године добитник Награде „Златног вијенца“ Струшких вечери поезије. У Нишу се Стевка сјећа боравка на радној акцији и посебног задовољства кад их је ненадано посјетио Иво Андрић. Путујући према Пироту пијетет изазива Ћеле – кула, „најчуднији и најтужнији споменик на свијету“, ⁵ у који је уграђено 950 лобања српских јунака, изгинулих на Чегру. Тај јединствени споменик у свијету, споменик српских јунацима под вођством Стевана Синђелића, пјесникиња тешко преживљава уз ријечи: „Треба СМРТ да умре у Србији, а никада више онај ко је брани.“⁶

Након Ниша ту је Београд са рецитовањем на мостовима куда су одлазили и писци из Републике Српске да подрже своју браћу Србе након НАТО агресије на СР Југославију а ту је и Сански Мост и манифестација „Шушњар“, као и отварање „Бранковог кола“ 2002. године. Али ту је и рат у Босни и Херцеговини: „Наша лијепа Југославија распадала се дуго, неколико крвавих година. Стваране су нове државице на истом простору, али нама туђе. Наша Република Српска утемељена је 9. јануара 1992. године вољом српског народа...“⁷ Англунарни глауком, који пјесникињи задаје велике болове, покушава да излијечи у Москви, али чувени доктор, којем се запутила, изненада гине у сабраћајној несрећи.

⁴ Исто, стр. 209.

⁵ Исто, стр: 75

⁶ Исто, стр: 75М

⁷ Исто, стр. 100

Стевка Козић Прерадовић

Београд

ПОКРАДЕНИ ПУТНИК

Пошто је Стевкин супруг Ранко позван, као члан жирија из Републике Српске, на музички фестивал у Витебск, овај књижевни и супружнички пар путује тамо. Убрзо слиједи позив Савеза Срба из Базјаша у Румунији за гостовање а онда позив из Словеније, из Љубљане, од „Српске културне заједнице“. Пјесникиња тешко доживљава одлазак у ову нашу некадашњу републику и коментарише: „Све што је отето од „Југе“ милом или силом ја сам доживјела као крађу личне имовине за коју никад нико неће одговарати.... Одрасла сам и школовала се у миру и слози са околином, без изузетка, како се ко зове и које је вјере...“⁸ Приликом гостовања у Румунији, на Интернационалној академији „Orient-Occident“, Curtten de Arges, Romania, обилазак дворца чувеног Дракуле остаће у незаборавној успомени. На поновном гостовању у Словенији настаће и „Мостови од Ријечи“, мала антолија поезије, у којој је за Стевку записано: „Ако би неко случајно срео пјесникињу С.К. Прерадовић, био би јако изненађен. Имао би утисак да је срео особу за коју се чини да је познаје годинама. Њена једноставност, продорне очи и простодушност очарају нас и маме да је још боље упознамо.“⁹ Путовање у Француску, с позивом да учествује на Фестивалу „des Voix de la Mediterranee“, као представница Републике Српске, представљало

⁸ Исто, стр. 126

⁹ Исто, стр.152

је посебно задовољство, поготово што је ту подршка супруга Ранка. Поетеса доживљава велики успјех са својом поезијом, преведеном на француски, те даје чак и интервју париском „La Mondu“. На крају поновно путовање у Словенију 2015. године и представљање Изабраних дјела у 4. књиге Ранка Прерадовића гдје, нажалост, није могао бити присутан приређивач. Свјесна да се живот врти у кругу, Стевка Козић Прерадовић књигу завршава коментаром да се 2022. године Алекса Шантић вратио у Мостар (улица која је носила његово име поново је његова). „Морамо вјеровати да све наше није изгубљено. Ни у овом ни у било ком другом времену. Живот све побјеђује, поготово кад доживиш да неко мртав попут Шантића, васкрсне.¹⁰ На књижевној вечери у Љубљани, умјесто да завапи: „Гдје је моја земља, ко ме је покрао?“ пјесникиња је прочитала Ранкову пјесму Гдје нам је град, насталу у Мостару, 2005. године. Надамо се да ови путописи, објављени у ревији „Суџра“, а писани током злогласне короне, тиме нису завршени.

10 Исто, стр. 198

Поред путописне тематике, књижевница је уронила у њу и многобројне податке о својим родитељима, браћи и сестри, о супругу, његовим родитељима, себи и дјечи, па чак и унуцима. Вјешто преплићући и компоњујући радњу ти подаци су драгоцени не само за породицу Прерадовић, као и њихове претке, него и за сагледавање стваралаштва два врсна писца, обједињена љубављу од младалачких дана до данас, те је љубав, као врхунски императив живота, истакнута у први план. Из ове књиге сазнајемо за објављене пјесме и дјела брачног пара Прерадовић, за награде које су они добили, као и за податке о великом броју наших и страних писаца, учесника књижевних манифестација, као и умјетника из других области: глумаца, сликара, пјевача и др. Све је документовано и обиљем фотографија, што пружа дјелу и знатну документарну вриједност.

Ипак, нарочито треба истаћи искреност у казивању и разоткривање интимае. Пјесникиња пише о васпитању које у то вријеме, нарочито у домовима за дјецу без родитеља (отац јој је страдао у Другом свјетском рату) било атеистичко а дан када је први пут ушла у цркву, бјежећи са наставе, њена мајка је прокоментарисала: „Нека си, сине! Није то твој гријех, али немој више, казниће те!“¹¹ Аутобиографски дио, вјешто уклопљен у путописно излагање, за самог писца је од највећег значаја, јер су отргнуте од заборавља драге личности које нису везане за литературу, али остају да живе на страницама овог дјела.

Посебно треба истаћи личност која натапа тек-

11 Исто, стр. 116

стове ове књиге, те се с правом може рећи да дјело има елементе и лирског романа (Ружица Комар). Треперави, ваздушности, разбокорени описи појединости у природи или пјесникињиних размишљања, остају у нама као најчистија поезија. Ти описи су најчешће концизни: „До улаза у Хотел „Дрим“ подрхтавам као сува трска у језерској води кроз коју промиче полускривен стари чамац и тек понека ћутљива патка.“¹² Има и оних опширнијих кад, путујући у Витебск, запажа: „Јулску ноћ обасјавао је пун мјесец. Атмосфера у купеу нас је испуњавала задовољством које се не да описати. Промицале су, иза малог прозора, шуме бијелих густих бреза којих се нисмо могли нагледати на мјесечини. Од те љепоте, опет смо били млади и заљубљени као некад.“¹³

Са страница ове књиге уз истицање традиционалних патријархалних вриједности и достојанство као највиши човјеков идеал, учимо о дубоким хуманистичким порукама.

У дјелу Покрадени путник Стевка Козић Прерадовић је најимпресивније описала животну симбиозу са својим брачним другом: „Сличне нарави, Ранко и ја, били смо различите литерарне „биљке“ увијек једнако скромни, а никад ташти, завидни, љубоморни ни на кога, и тако трајемо до данашњих дрхтаја у истој изби гдје је превише и један писац.“¹⁴

Пожелимо им и надаље дуг, срећан и стваралачки живот, у окриљу својих потомака, а на радост не само оних који их познају него и широке читалачке публике.

Љиљана ЛУКИЋ

12 Исто, стр. 57

13 Исто, стр. 103.

14 Исто, стр. 177

ПОХВАЛА СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Кад деца плачу на енглеском
ја их на српском разумем.

И на руском и француском и
кинеском
чак и на немачком и турском уmem.

Кад се деца смеју на шпанском
ја тај смех на српском разумем.

И на данском и фламанском
на грчком и јеврејском уmem.

Кад се деца моле Богу у Хиландару,
у Лазарици и Нотр-дам, у синагоги
ма ком Боги

код Алаха и Буде ма где да буде,
свом оцу Максиму Преподобном у
Костолцу

ја ту молитву
на српском језику разумем.

Кад се деца љубе
од чега ће настати будуће
човечанство,

ја ту љубав
на српском језику разумем.

Мој дивни народе српски
мој вољени,

па ти од малих ногу говориш
језиком
да те разуме цео свет,

народе мој мили, народе ћирилице,
па ти ни од ког не можеш зато бити
клет!

Тешко оном ко не уме
српски језик да разуме.

РЕКОМ ПРОЛАЗИ ЛАЂА

Стеви Раичковићу

О пролазности
великих светских река
глупо је
да се бавим

Све док ми је
непролазност
једне сузе
довољна -

да се удавим!

На Тиси,
6. септембар 2009.

ВРАБАЦ ПО ПЕСНИКУ

ДУШАНУ РАДОВИЋУ

Био један такав врабац
баш је био врло,
мал цангрљив, виш прождрљив
баш му гладно грло.

Мал цангрљив, виш прождрљив,
тај поједе свашта,
чак облака један део, чак и трамвај
цео,цео,
толка му је машта.

У тој машти ја сам био
и био сам врло,
без недаће са све гаће
уђох му у грло.

Тај силник је разбојнички
баш пред мене стао,
њега није Душков Брана
гумом избрисао!

1. јун 2017.

ЗАЉУБЉЕН МАСЛАЧАК

Рекоше родитељи немирном
маслачку
да не може у свет
још му нису израсли падобрани
још је млад цвет

Нека избије из главе
то лудо хтење
маслачци могу да лете
тек кад заврше зрење

Ал тај малиша не издржа
у родитељском биљном гнезду
одлетео је тајно јер се заљубио
у једну плаву звезду

**КАКО КО ГОВОРИ /КАКО
ГОВОРЕ КОЗЕ И ЖАБЕ А
КАКО ЉУДИ/**

Све козе света врекећу баш исто
и све умеју на козјем језику
све да разумеју!

Све жабе света крекећу баш исто
и све умеју на жабљем језику
све да разумеју!

И све вране баш чим сване
гачу баш исто и умеју да се разумеју
кроз гакање чисто!

Било да су у Азији,
ил Рту Добре Наде,
гачу из Аустралје, крекећу до
Канаде!

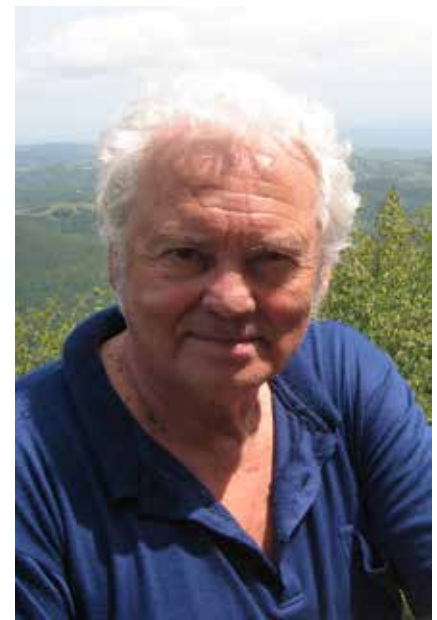
Једино људи
не умеју не умеју
без преводиоца да се разумеју!

А да ли постоји на овом белом свету
Онај трен кад сви на свету клету
умеју да један другог разумеју?

То смо научили из дечје пачје
школе:
људима не треба језик
једино кад се воле!

Једино кад се воле!

Љубиша ЂИДИЋ

О аутору

Љубиша Ђидић (1937. Краљево) завршио Филозофски факултет (светска књижевност) у Београду, магистарске студије слушао у Љубљани.

Песник, есејист, антологичар, путописац, дечји писац, прозаист.

Објавио петнаестак збирки песама, Објавио је више збирки песама за децу.

Приређивач је неколико антологија

Иницирао је многе културне манифестације и подигао је неколико споменика (Јелени Балшић, Миодрагу Петровићу Чкаљи, Мајци Србији и Мајци Грчкој у Крушевцу, Киворечким жртвама, Милентијској розети и др).

Члан је УКС и СКАНУ. Жи-ви у Крушевцу.

ГЛАВНОМ УЛИЦОМ

Сомбор је најлепши у пролеће. Устала је раније него обично, изашла на трем и упијала сунчеве зраке које су јој обасипале лице. Јутарњи ваздух мирисао је на јасмин. Удисала га је пуним плућима. Уопште није размишљала о мени. Више је мислила о јутарњој кафи коју је прескочила због мене.

Угледао сам светлост дана тог пролетњег поподнева у Истарској број 6. Сиротица, притиснута зидовима и скучена као у затворској ћелији, мучила се од раног јутра прижељкујући да осванем онакав каквим ме замишљала у својим најскровитијим сновима. Нисам јој био први и, иако прилично згужван и неформаст, од самог почетка био сам јој некако посебан. Тебе ће сви гледати са завишћу и пленићеш женском лепотом иако си мушког рода, говорила је док ме увијала и премештала из руке у руку. Данима је одбијала све посете и није желела да ме дели ни са ким. Зна да је време неумољиво и брже него се човек нада. Неизоставно долази до растанка. Неколико дана скоро да није спавала бавећи се са мном до касно у ноћ.

„Видећете га када за то буде време“ - изговарала се својим најмилијима, а оним агресивнијима једноставно је оћутала и није отвараала врата. Настојала је да остане љубазна, свесна да се ружне речи изговорене данас, оштрије враћају сутра. Ћутање је злато! Ипак, зависи ко ћути, помисли тог трена, осетивши неодрживу потребу да се повери самој себи. Док ме улепшавала и

гладила нахрупила су сећања на мајку коју је већ одавно испратила анђелима. Никад неће заборавити њене речи које јој је упућивала док је била девојчица: „Не спавај дуго кћери, јер онда нећеш дочекати да ти се остваре неки од твојих снова. Пробуди се да после не зажалиш и да не буде касно. Живот је прекратак да би га тиме додатно скраћивала, а свет око себе гледај као да га видиш први пут. Живећеш лепше“. У мислима се захваљивала мајци схватајући колико је била у праву. Тада није осећала потребу да уважи њено искуство. Мисли су се ројиле, а руке биле незауостављиве док ме мазила и облачила у најлепше рухо. Ни сама није знала колико је протекло времена када је напоскон одлучила да прошетамо градом.

Сунце је окупало сомборску Главну улицу. Петком је пијачни дан и сусреће се највише људи. Вероватно је намерно изабрала петак, иако није баш обожавала да се пробија кроз гужву. Лице јој се озарило већ при сусрету са првим познаницима.

- Јао што је леп, као из кутије - заустављали су нас редом, пуни одушевљења, грлећи нас погледом. - Само си га ти могла створити таквог. Честитамо!

Три пута смо прошли Главном улицом, а она ме носила поносно не скидајући осмех с лица. Последњих година ретко се смејала, али данас је напоскон схватила: живот је као фотографија. Све изгледа много боље док си насмејан. Осим тога данас има шта да покаже. Наилазили су и понеки на чијим лицима би

се препознавао израз благе подругљивости. Из њихових погледа ударала је празнина, али није дозволила да је такви помету у срећи која је дошла тако изненада. Одмах им је праштала, јер је своју радост хтела да подели с пријатељима. Пријатељи су твоја трпеза где можеш да утолиш глад и огрејеш када ти је хладно. Када се ти односи једном наруше све постаје натегнуто и губи се смисао даљњег дружења. А, била је близу да падне у замку. Право је имала моја мајка: живот је кратак и некад треба прекршити правила, опраштати брзо, љубити дуго, истинито и интезивно, смејати се неконтролисано и никад не жалити за оним што те учинило срећном. Зато се смејала и успут грлила пријатеље. Сад више није имала разлог да их избегава и копни у Истарској 6, огрнута самоћом. Новца није имала, али се осећала богатом.

У тренутку када је одлучила да пођемо кући пресрете нас њена најбоља пријатељица, власница модног бутика на Главној улици.

- Боже, нестварне ли лепоте! Па, он је за излог! Нешто најлепше што је потекло од тебе. Немој рећи да ми га не препушташ - завапи пријатељица као да јој од тога зависи живот.

- Не, драга, шешир није на продају!

Уверавање је потрајало до сутона. Следећег јутра красио сам излог на централном месту бутика Раванград. Али не задуго. Још истог дана отпутовао сам у Беч. А, шта се

тамо догађало са мном, припада другој причи.

Душан САВИЋ

О аутору

Душан Савић, рођен је 21.08.1952. у Бања Луци. Писањем је почео да се бави 2005. Пише поезију и прозу. Објављене су му песме двојезично у „Антхологије дер Миграцион аус Сјдостеуропа, ден Балканландерн“, издавача „ЕУЕ Верлаг“, Ландецк, Тирол, Аустрија (2005); збирка песама „Камење говори“, издавача

Светулка 44, Софија, Бугарска (2006); „Фенстер дер Сееле“ (2008) и „Ауф ден Флүгелн дер Зеит“, Задужбине „Петар Кочић“, Бања Лука – Београд (2009); „Неу өстерреицхисцхен Лурик унд кеин Ворт Деутсцх“, издавача Хаумонверлаг, Иннсбруцк, Аустрија; у зборнику песама „Рудничка врела“ из Горњег Милановца (2008) и у зборнику „Двадесетог међународног сусрета песника Гарави Сокак“, књижевног клуба Мирослав Мика Антић из Инђије. (2009) Прву причу објављују му дневне новине Политика, марта 2007, а потом издавач „Независне Новине“, Бања Лука, исте године објављује кратке приче „Седло - Бања Лука из кофера успомена“. Роман „Бечки точак“ објављује му издавачка кућа „Трећи трг“ из Београда (2009) (био је предложен од Амбасаде Републике Србије у Аустрији за књижевну награду Милош Црњански, 2010), а потом га објављује аустријски

издавач „Унион п.ц. Верлаг - Нецкенмаркт на немачком језику под насловом „Виенер Рад“. (2012) Приче му објављује неколико књижевних часописа: „Прича“ из Београда (2009); „Књижевник“ и „Путеви“ из Бања Луке (2010); „Луча“ из Суботице (2012) и „Тиса“ из Бечеја (2012). На конкурс за кратку причу ‘Симха Кабиљо’, Жидовске Културне Сцене - БЕЈАХАД из Загреба, добио своју прву књижевну награду за причу „Ел Бахар“. Роман „Порајмос“ објављује му српски издавач Лагуна. (2013), „Међу живима“ Завод за уџбенике и наставна средства, источно Сарајево, 2015 и „Међустаница Лисабон“, Дерета, Београ, 2015. године.

Члан је Друштва књижевника Војводине, Удружења књижевника Републике Српске и аустријског П.Е.Н. Центра. Живи и ствара у Бечу и Сомбору.

ТРИПТИХ ЗА ПЕТРА

1. ИСТИНА

Зар не чујете како гласно говори
О патњи Народа и Слободи:
„Одувијек су за слогу најгори
Српском роду његови изроди»

Зар не чујете како се жестоко дере
Оштре ријечи се парком оре:
„Гори су газитељи своје вјере
Од дугогодишње брозоморе»

„Даље руке од Змијања
Крајишник се никоме не клања
Док Слободу нараштају кује»

Зар не чујете како гласно псује
Издајнике српске ствари
Док Истина о нама крвари

2. СЛОБОДА

Зар не осјећате како слуги
Да нам се размирја множе
Диригенти свијета су крути
Он моли: «Казни их Боже!»

Зар не осјећате како се љути
На нас – потомке своје:
„Не стоје вам пругасти капути
Сад вам се другачији кроје»

Груди се пркосом пуне
Неслогу нашу љуто куне
Зар не чујете како оштро виче

Са змијањске звјездане висине:
„Слобода нит клија – нит ниче
За њу се умире – за њу се гине»

3. ОТАЏБИНА

Зар не видите како показује
Држећи књигу оvdје у парку:
„Истина је у књизи – ето ту је
Није у тамници – није у мраку»

Зар не видите како се чуди
Што је живот сада гори
Нека знају сви добри људи
За Отаџбину се и пером бори»

У праведној борби за спас
Прст је уперо у нас
Показујући куда Истина оде

На путу Правде и Слободе
Не може да појми нашу срамоту
Из очију нам чита српску голготу

Живко ВУЈИЋ

Разговор за „Сутра“ – др Здравко Пена (2)

ЛГБТ идеологија се шире као губа по свету

Здравко Пено рођен је 1961. године у Шипову (Босна и Херцеговина). Завршио је Економски и Богословски факултет у Београду. На Теолошком факултету Аристотеловог универзитета у Солуну, гдје смо се и упознали о Митрвдану 1993. г., одбранио је докторску дисертацију под називом „Премудрост Божија по предању светих отаца и руска богословска струјања 19. и 20. вијека“. Редован је професор на Катедри за догматику са упоредним богословљем на Богословском факултету Светог Василија Острошког у Фоци. Аутор је више књига, као и бројних теолошких студија и превода са грчког и руског језика. Главне теме којима се до сада бавио су из области догматике, катихетике, етике и биоетике. У свом богословском изучавању, полазећи првенствено од светоотачког Предања и Светог Писма, на савремен начин приближава истине хришћанске вјере и саборно искуство Цркве.

(наставка из прошлог броја)

Како СПЦ може да се избори са хомосексуализмом? (Редакција часописа значајеницу да је упућено писмо патријарху, а касније и епископима да се изјасне).

У нашем народу поприлично је уврежено схватање да су ставови јерархије, патријарха и

сабора епископа, заправо ставови Цркве, те да, сходно томе, њих треба питати о свему, па и о односу према хомосексуализму. Нормално би било да сваки јерарх Цркве треба да познаје учење Цркве о свим важним питањима вере и живота верних. За очекивати би било и да су они најупућенији у догматска и етичка питања, о чему је критички говорио и блаженопочивши отац Георгије Флоровски. Он је стање у коме су лаици више упућени у питања вере од клирика видео као привремено, а не редовно. Међутим, пошто је ванредно стање не само у нашој помесној Цркви, него и у другим помесним Црквама, нешто што постоји дужи временски период и што није узроковано давањем привилегија лаицима, него лоше вођеном кадровском политиком, дакле, људским фактором, а не благодаћу Духа Светог, онда ће, по свему судећи, многи без Божијег призива бити и остати на месту које им не припада, ни по Божијој, ни по народној вољи. Неопходно је вратити се синергији или садејству Божије и људске воље, којом Црква живи у светим тајнама, преваходно у светој Литургији, јер, по речима св. Иринеја Лионског, „наша вера је сагласна са Евхаристијом, а Евхаристија потврђује нашу веру“. Не ради се о томе да се идеји папизма, западног или источног, исказаног кроз доминацију једног

епископа над мноштвом, или, пак, кроз доминацију сабора, као неке врсте „колективног папе“, који не мари за веру и вољу народа, супротстави демократско начело „vox populi – vox Dei“ (глас народа – глас Божији). Да би Црква била то што јесте – Тело Христово, у њој треба, као у Христу, да дођу до изражаја две воље, које изражавају божанску и људску природу Господа Исуса Христа.

Када се тако ствари поставе, тј. када односи у Цркви исказују на првом месту њу као богочовечански организам, а онда последично, и као институцију, онда неће бити несугласица, размимоилажења, да не спомињем теже облике нарушавања јединства црквеног живота. Ово значи да ниједан проблем, па ни питање односа према хомосексуализму, као једна од тема која се намеће Цркви споља, али жалост и изнутра, не може бити исказана произвољно, без следовања јасно исказаним речима Светог писма о овом греху и учењу отаца Цркве који су се овим питањем бавили. Одавде произлази да не може неко имати „свој став“, који не би био усклађен са библијским учењем. То даље значи, да је немогуће остати по страни и бити неутралан у погледу осуде тог девијантног облика испољавања полности. Ако Бог предвиђа најтежи облик казне за непокајане хомосексуалце – губитак живота, садашњег

и вечног, онда је, по логици припадности Божијем народу, немогуће бити против заповести Божијих, које су живот (Јн. 6, 63). Такво поимање вере подразумева да неко не може бити испуњен животом и завршити у вечној смрти, као што неко не може после живота проведеног у духовној обамрлости грехом задобити вечни живот.

Постоје, међутим, неки амбивалентни или равнодушни хришћани, који су без боје мириса и укуса, без соли вере у себи, који проповедају неко хипи-хришћанство. Они су толико обезличили себе и своју веру да ствари не могу назвати њиховим именом, у складу са учењем Светог писма. Такви квазихришћани више брину о судбини хомосексуалаца него о судбини наше деце, заборављајући да може да их стигне исти удес који је стигао Лотову жену, која се скаменила због своје радозналости за оно што ће се десити са Содомљанима (1. Мојс. 19,

26). Она, будући да није имала довољно соли вере, претворила се у слани стуб као опомена свим онима који прекомерно испитују Божију вољу и Његову намеру која стиже непокајане, окореле грешнике. Као што је иза Лотове жене остао поглед на Мртво море, у коме ни до данас нема живота, тако ће сваки који погледа преко рамена, и не гледа у правцу објаве вере остати без спасења и изван Христове љубави (Лк. 17, 32), у мртвом мору успомена на живот старог човека. Они који не следују Христу, у својој лакомислености, удаљени од истине, прибегавају људским судовима о греху. Они и истину о хомосексуализму релативизују, доводећи је у исту равн са сваким другим грехом, не увиђајући или намерно не правећи разлику између природног и противприродног греха.

Хомосексуализам је свесно супротстављање Божијој вољи, природном начину постојања

људске природе или врсте, али и свесно окретање против природних закона, јер према св. Максиму Исповеднику, Божија воља или логоси бића се огледају „у одржању сталности сваке поједине врсте, а природни закони пројављују у истоветности природне енергије сваке врсте“. Сходно томе, ни хомосексуалност ни бисексуалност, трансродност и остали поремећаји личности немају никакво утемељење ни у Божијој вољи, ни у природи. Свака природа може имати само једну природну енергију, те се не може дозволити подељеност у деловању природе. Према сведочанству апостола Павла, хомосексуализам није природни дефект, него морална поквареност, јер како не марише да познају Бога, предаде их Бог у покварен ум да чине што је неприлично (Римљ. 1, 24). Ап. Павле објашњава детаљно о каквој покварености је реч: Зато их предаде Бог у срамне страсти.

Јер и жене њихове претворише природно употребљавање у противприродно, а исто тако и мушкарци оставивши природно употребљавање жена, распашише се жељом својом један на другога, мушкарци са мушкарцима чинећи срам, примајући на себи одговарајућу плату за своју заблуду (Римљ. 1, 26–27).

Дакле, сваки грех је последица одвојености од Бога, којој следује препуштање човека самом себи. То значе речи: Бог их предаде, јер највећа погибао за човека је препуштање сопственој обезбоженој вољи. Тако настају греси који, због одсуства страха Божијег и стида, доводе до крајњих видова безбожнштва и безумља. Интересантно је запажање контраверзног Сигмунда Фројда, иначе оптерћеног проблемом либида, да одсуство стида представља помањкање интелигенције. Чак и по њему, бестидност је својеврсно безумље. Из хришћанске перспективе највећа лудост јесте богоотступништво и саможивост, која је његов пород, будући да ова стања духа воде губљењу вечног живота.

Које су највеће заблуде нашег народа, када је у питању доживљај православне вјере?

Постоји много заблуда код простог, непоученог у вери народа, о којима не могу говорити у форми у којој водимо овај дијалог, али ћу се укратко осврнути на оно што ми се чини врло важним у контексту дешавања која нам предстоје, а тичу се погрешног схватања и испољавања слободе. Наиме, представници lgbt идеологије сматрају да је њихова слобода угрожена и да они имају право да своју посебност јавно ис-

кажу и демонстрирају, не само „у четири зида“, него и на улици, као и у свим сферама јавног живота. Дакле, хомосексуалци су за врло кратко време прошли трансформацију од особа које скривају свој грех и стида се пред јавношћу, до особа које јавно показују и потпуно обелодањују своје противприродне склоности. И све то под изговором борбе за слободу. Тешко је заиста очекивати да те усијане главе могу да схвате изворно схватање слободе, али ако међу њима има и оних који мисле да су и да могу бити хришћани, онда им треба рећи да слобода на коју се они позивају није у складу са природним законима и да је супротстављена Божијој икони у човеку. Са чисто здраворазумског аспекта човекова слобода подразумева деловање у складу са природом и њеним законима. Такву слободу имају чак и незнабошци, који немајући божански закон сами су себи закон (Римљ. 2, 14), а њу заступају и муслимани, Јевреји, и други, који поштују природне законе. Међутим, таква слобода, иако подразумева врлински живот, мада неопходна и преко потребна, ипак није довољна за задобијање вечног живота. Она је, математичким речником речено, потребан, али не и довољан услов за спасење. Према учењу св. Максима, врлина је ради Истине, тј. ради Христа који је Пут, Истина и Живот (Јн. 14, 6), а Христос није ради врлине. Христос и живот у Христу је циљ, а не врлина сама по себи и за себе.

Гдје се налазе на путу спасења они који се боре против природних закона,

који не поштују Божије заповијести?

Они који не држе природне законе, од Бога дате, и који се боре против природног начина постојања не могу ни да приступе лествици спасења, чак не на исти начин као незнабошци, који ипак испуњавају природни закон, али који се спасавају молитвама Цркве, а не својим добрим делима. Они нису у истом статусу ни са муслиманима, који испуњавају природни закон, а који се ипак не могу синонима Божијим назвати, јер нису задобили усиновљење у Крштењу, будући да се нису поистоветили са Христом - Јединородним Сином Бога Оца. И док незнабошци и муслимани, испуњавајући природне законе, остају отворени за благодат, уколико у творевини препознају присуство тројичног Бога, кроз постојање твари (Оца), кроз разноврсност (Премудрост – Сина) и кроз живот (Светог Духа), дотле прекршитељи природних закона остају лишени не само тајне богопознања, него и живота и спасења. Они су потпуно помрачени у погледу препознавања слободе као иконе Божије дате сваком човеку приликом стварања. Содомити не могу или неће да разумеју да је слобода Богом дарована, пошто дар слободе схватају на карадно, мислећи да Бог дајући слободу човеку, даје му и дозволу да ради све што му падне на памет. Они не схватају да слобода није безусловна, да тај дар као и сваки добри дар, треба одржавати и унапређивати, како би га оправдали пред Дародавцем. Такви не могу да прихвате и открију дубљи смисао речи апостола Павла: све ми је дозвољено, али није све на корист (1. Кор. 6, 12), јер апо-

стол своју мисао завршава речима: све ми је дозвољено, али не дам да ишта овлада мноме. Када апостол Павле говори о користи он има у виду корист за људску душу, која има највећу вредност, будући да њена чистота води човека у близину Божију, у загрљај вечне Светлости, тако да се она у вечном бескрају огледа у Богу. С друге стране, запрљаност душе води у тамне дубине небића, под власт демона, у област где не престаје плач и шкргут зуба (Мт. 25, 30). Слобода, дакле, не може бити без последица, без одговоорности за друге, не само у овом, него и у будућем веку.

Можете ли објаснити однос гријеха и слободе?

Грех је највећа детерминанта слободе. Нико није слободан у греху, јер човек је саздан да превазилази грех, као стање одвојености од Бога. Човек треба да узраста од слободе на нижем степену која, сходно терминологији бл. Августина, укључује могућност греха (*posse peccare*), преко слободе која носи могућност не чињења греха (*posse non peccare*) до божанске слободе која искључује могућност греха (*non posse peccare*). Циљ човековог постојања је да задобије божанску слободу која је потпуна и савршена слобода будући да представља подражавање Богу у свему. На ту слободу је Господ Христос мислио када је позвао своје ученике да га следе, рекавши: Будите савршени, као што је савршен ваш Отац небески (Мт. 5, 48). Само тако човек узраста од оне богомдароване слободе, од иконе Божије као датости, до божанске слободе као покретача највиших подвига и новог живота у Хри-

сту, што представља садржај подобја Божијег, као задатости коју човек треба да оствари.

Они који следују само својим слепим жељама, вођени поводом безумних страсти, уствари су отворени безбожници, јер неће да спознају Божију вољу (Пс. 14, 1), која се састоји у физичком и духовном одржању и унапређењу људске врсте. Противприродни грех, содомите и њихове сапутнике, води у мрачне лавиринте пакла, чији предукус они већ сада осећају. Будући да су горди и да су под влашћу ђавола – оца лажи, они не могу и неће да признају изопачено стање у коме се налазе. Напротив, као и њихов отац ђаво, они од других траже да прихвате њихову ненормалност, као нешто нормално. У томе и јесте бесмисао њихове лажне слободе, јер ни сами, без задршке, не верују у своје опредељење. Њих нагриза црв сумње, који поткопава њихову савест и наводи их да траже „пакленог друга према себи“, не само у затвореном простору, него и на јавним бесчасним скуповима. У служби трагања за погрешно постављеним идентитетом измишљени су разни анестетици који треба да их ослободе од унутарњег сучељавања са самим собом, а најефикасније се тај циљ постиже удруживањем са истомишљеницима, помешаним у безличној маси. Отуда и богомрска дрскост која долази до изражаја у јавним манифестација које имају за циљ да скрену пажњу на њихову бројност. Ово зло не познаје границе, оно има интернационално обележје, и користи се као ново оружје глобалиста у рукама поништавања свега завичајног, националног

и традиционалног, а то значи, свега истински човечног.

Који су механизми, поред економских, којима се служе свјетски моћници у ширењу лгбт идеологије, и конкретно у остварењу идеје одржавања „еуропрајда“ у Србији?

Да би содомска настраност имала покриће, она се у свести идеолога ове пошасте, као и код сваке друге врсте мањина, које хоће да скрену пажњу на себе и да се наметну целом свету, натура кроз идеју угрожености њихових права. Ту долазе до изражаја међународни механизми моћи, који се преносе из САД и Велике Британије, а ослонац су им домаћи властодршци који, поданичким односом и комплексом инфериорности, мењају законодавство и прилагођавају га законима ЕУ и САД. Скот Лавли, велики противник содомске идеологије, непријатељ бр. 1. америчким хомосексуалцима, уочио је пет етапа у остварењу лгбт агенде. Први корак је промовисање толеранције, тј „право да буду остављени на миру“. Следећи корак је тражење „права да буду прихваћени“ тј. право на равноправност. Трећи корак је признавање, тј право на промовисање хомосексуализма. Четврти корак је принудно учешће у геј манифестацијама, тј. да свако мора активно имати удела у активностима содомита. Пети корак је казна, тј. да онај ко не подржава њихову идеологију мора бити кажњен. Све ове етапе смо могли видети и у нововековној историји на примеру комунизма, који је атаковао на све хришћанске вредности, на веру, породицу и нацију. Тренутно се Срби у

матици налазе у позицији притиска лгбт идеолога и њихових помагача да буду толерантни према содомитима и да, кроз законодавна решења, прихвате њихову равноправност.

Велику улогу у остварењу духовне поробљености нашег народа има дужничка криза, у коју смо упали, која представља политичку и економску константу већ дуго времена, од времена комунизма, а посебно после октобарских „промена“ 2000-те године. Домаћи издајници говоре како странци долазе да улажу у нашу економију и повећају привредни раст, како би прости пук поверовао у ту лаж, као да је некоме у суровом капитализму стало до другог, а посебно до Срба, који су одувек, у њиховим очима, били нижа бића, маса за експлоатисање у рукама западних моћника. Њихови помагачи, челници државне управе, одустајући од економског суверенитета, тачније предајући га непријатељима нашег народа, гурају Србе на дно друштвене лествице народа, како би досегли до друштвеног и егзистенцијалног минимума, као никад раније у историји. Држава је постала толико разграђена да свака замисао страних моћника, може да добије легитимитет, па и манифестација „еуропрајда“, као заједничког именитеља свих зала која су захватила нашу Матицу. Не бирају се средства, како институционална, тако и ванинституционална, да се понизи српски народ, да му се зада још један, па још један шамар, и тако, ако је могуће, унедоглед. Жалосно је што трпљење тих удараца, све мање личи на трпљење праведника, који ће се у погодно време подићи и показати моралну

чврстину и решеност да се одупре злу, а све више на трпљење очајног бедника, који је спреман да издржи свако понижење за кору хлеба, која му измиче, и без које ће на крају остати.

Коначни циљ „западних господара“ је у томе да види не само изнуреног и обесправљеног Србина, него и духовно посрнулог, који ће сваку подлост и зло да прихвати само да се одржи у животу, да сачува свој мали живот. У служби те идеје је стално наглашавање, које долази од главног кривца и носиоца те политике међу Србима, да смо ми мали народ, те да смо немоћни да било шта учинимо на свом спасењу. Толико смо мали да смо постали привлачни за сав светски олош и место за духовни отпад, сметлиште света, у правом смислу.

Зашто је српска породица запала у толику кризу?

Услед духовне запарложености, превасходно када је реч о односу нашег народа према светињи живота, дошло је до огромног пада наталитета, повећања абортуса, врло често под изговором економске нестабилности, не само личне, него и друштвене. Криза брачних односа, све већи број развода, изостајање узора у одрастању и понашању,

нарочито код деце разведених родитеља, препуштање деце улици, све то доводи до трагичних последица на плану развоја деце. Разбијена породица, у којој деца немају потребну љубав, као и стабилне образце у понашању, и у којој нема посвећености родитеља деци, извор је сваког вида проблема тичног понашања деце.

Имајући ово у виду Црква превасходно треба да поучи и уведе верне у прави живот по Богу, а онда да им укаже и на све замке којима су они сами изложени, а посебно њихова деца, тако да не буде нико изненађен или затечен у незнању, када је реч о гресима у које упадају млади људи, а сада већ и деца. Потребно је пратити шта се дешава у западним земљама на плану васпитања деце, јер наша држава је, на велику жалост, изабрала погрешан пут у просветној политици, излажући децу пошастима савременог доба. Ако се на време не одупремо лгбт идеологији доћи ће до тога да ће наша деца бити изложена педофилији, јер ће законско право да буду њихови васпитачи добити содомити, како је то у земљама ЕУ, али и у неким земљама кандидатима за чланство у тој заједници.

Да ли наша будућност треба да буде озакоњење педофилије,

како је то у Холандији, или инцеста, како је у Немачкој? Први кораци на том путу су увођење сексуалног васпитања и трансродне идеологије у школе, као што је нпр. у Немачкој, где су предвиђене новчане казне за непохађање часова сексуалног васпитања. Због тога се све више и код савесних и нормалних Немаца на демонстрацијама против педофилије истичу речи: „Деци треба љубав, а не секс“. Пошто није мали број Срба који су идући „трбухом за крухом“ остали у Немачкој, Швајцарској, Аустрији и другим западним земљама, намеће се питање да ли њихова деца треба да плате ту високу цену економског бољитка? То је нови вид јањичарења, перфиднији и подмуклији од оног из доба турске окупације, али циљ је исти: одвајање наше деце од хришћанског корена и одсецање од српског етничког стабла.

Као пандан Христовим речима: Пустите дјецу да долазе к мени, и не браните им, јер таквих је царство небеско (Мт. 19, 14), појавио се слоган педофила у песми: „Спремите се долазимо вам по децу“. Хомосексуални лоби има план, и већ га спроводи у држави Србији, тако што децу уводи у „тајне содомске пошасте“ и усмерава их у правцу прихватања трансродног уместо полног идентитета. То се догађа већ од предшколског узраста, затим у школама преко предмета Грађанско васпитање, затим уџбеника из биологије, чак и из уџбеника историје. Тако деца, поред дарвинистичке биологије која говори о преласку бића из врсте у врсту, о примату као заједничком претку човека и мајмуна, него да одлуку о томе којег су пола или рода, треба да донесе по соп-

ственом нахођењу, и то у пубертетском добу. Све ово је дубоко супротстављено библијском учењу о стварању врста (1. Мојс. 1, 11), о стварању човека по лику Божијем (1. Мојс. 1, 26), као и стварању мушког и женског пола (1. Мојс. 1, 27).

Како се одбрани од тог надлазећег зла, оличеног у „еуропрајду“?

Када право на грех постане део законодавства једне државе, као што је то већ у Србији, у народу који није довољно црквен, који нема стално пред собом Божије заповести, то је већ велики проблем и набујали извор његове пропасти. У таквој држави треба се безакоњу супротставити, и то свим могућим и благословеним средствима. Пошто је „еуропрајд“ због мајмунских богиња, које шире хомосексуалци, биолошка бомба, то зло се мора спречити физичком изолацијом. Ту губу и поругу човечанства треба отклонити не само речима молитве, него због упорности содомита у безакоњу, као праву пошаст, физички спречити како не би имали било какав додир са нормалним и здравим људима. Ако Београд и Србија не успеју у тој намери, ако властодршци пилатовски оперу руке и на прави начин не реагују они који предводе народ у сабрањима, и не остану до краја одлучни да се супротставе тој срамној манифестацији изопачености, наступиће духовни хаос у Србији. Не треба дозволити да породи аспидини и змије измиле на улице престоног града, јер ће остати трајна поруга над нама, од које нећемо моћи да се одбранимо ни пред Богом, нити пред лицем наших потомака.

Да не би било „таргетирања у празно“, треба увек и изнова обзнањивати главног кривца, носиоца највише власти, председника државе Србије, који је призвао и дао дозволу да се ово зло деси у Србији. Докле то не буде јасно обзнањено, и док главног носиоца зла не именују и црквени великодостојници и не анатемишу га, заједно са свима који су носиоци содомске пошасте у државној власти, дотле ће се духовни понор нашег народа све више продубљивати. Содомитима се треба супротставити, дакле, не само литијама, будући да они тај језик не разумеју, јер имајући уши не чују (Јез. 12, 2). Њима треба одлучно стати на црту и на њихове претње нашој деци узвратити бескомпромисним отпором, имајући на уму Христове речи да нема веће љубави од ове да неко положи и душу своју за ближње своје (Јн. 15, 13). А кад је дошла на ред одбрана деце, онда се нема даље куд. Трпљење сваког даљег безумља нема никакав смисао.

Ми нисмо народ без корена и без светлих узора у пршло-сти да не знамо како се треба злу супротставити. Срби не следују ни Гандију, ни Толстоју, него светим мученицима, носиоцима Косовског завета. Нама су узор, и у државном и у личном животу, наши свети владари, и иако ти узор изгледају недостижни, то не треба да нас обесхрабрује, него управо да нас мотивише. У њима, као и у другим светим прецима нашим, имамо несечичну подршку пред Богом. Како се у Бога и у наше свете уздали, тако нам Бог помогао.

*(Уочи Госпојине,
љета господњег 2022. године)
Разговарао: Зоран М. КОС*

ЛЕГЕНДА О МОСТУ

Често је у посљедње вријеме практиковала да с пенџера Дервиш-бегове куле у предвечерје посматра стадо оваца како се с Рашких брда спуштају на баре испод кућа. Зејна Дервиш-бегова би насловила главу на руке и са сјетом посматрала та стада, али више чобанице које су радосно испраћале још један дан, лијеп и безбрижан. Тада би, за тренутак, залутала у мислима у своје село изнад Стоца, у коме је исто тако радосно проводила дане чувајући стада. Ех, уздахну Зејна, лијепи дани. Како сам била срећна и задовољна, али још срећнија када млади и лијепи Дервиш-бег дође да ме запроси од баба. Нијесам се наљутила што ме бабо не упита да ли пристајем, иако је био обичај да се чује и дјевојчина ријеч. А и ко би се наљутио? Дервиш млад и лијеп, одише здрављем и снагом. А беговска кућа Љубовића. Истина и њени су били неке аге, али гдје ће се то поредити са Љубовићима? Гдје ли подножје Хргуда с Оцаком?

Но, њена срећа кратко потраја. Једва пет година.

Припремао је Дервиш-бег свога Гаврана за трке које су биле заказане на њиховим барама. Сваког дана је изводио Гаврана изјутра и увече на баре и правио два-три круга у трку. Деси се једног јутра да коњ под њим посрну и Дервиш се преко његове главе нађе на земљи. Ударио је главом у камен који се нашао пред њиме као медљик, како су сељаци називали међаше између имања. Двојица дјечака, који су редовно пратили Дервишеву јурњаву

на Гаврану, приђоше му. Дервиш није устајао. Крв која је лила из главе јасно им даде до знања да се десило оно најгоре. Зато пожурише беговој кули да јаве шта се десило. Тамо затекоше само двије жене: Зејну и Дервишеву мајку Златију. Мушкарци су били у сусједној кули, гдје је Осман-бег прослављао рођење сина. Било је то заиста велико весеље, јер се родила мушка глава последије четири кћери. Османова сестра Ајша, постарија дјевојка, која је живјела у двору код свог брата, износила је пред госте познати морински сир, говећу пршуту, а у једном тренутку стави на сто цијелу сушену овчију плаху. Све је то обилато заљевано медовином, старом и јаком као вино.

Наздрављање, смијех и галаму у Османовој кући прекиде врисак Дервишеве мајке која се појави на вратима. Тај болни врисак старице заледи људима крв у венама. Сви пожурише на баре гдје је лежао Дервиш-бег. Иако су сви били помало љубоморни на њ, иако су били у његовој сјенци, јер је био најгласовитији од свих Љубовића, тешко им паде његова смрт. Можда више због његове мајке, коју су сви звали неном, али и због Зејне која остаде и без мужа и без порода, за којим је толико чезнула. Тек нешто касније примијетише да је Гавран поломио ногу, што је вјероватно и био узрок Дервишевог пада. Неко предложи да га, прије него понесу на кулу Дервиш-бега, убију, јер, рекоше, коњу тешко прераста поломљена кост, а и нема га ко више јахати. Тако и урадише.

Сјутри дан је била бегова сахрана. Ни Зејна, ни Златија нијесу биле у спроводу. Важило је код Љубовића правило да жене не иду у поворци на сахрану.

Но, убрзо по Зејну, поред жалости и туге за мужем, наступише и други проблеми. Њена свекрва поче да гледа у њој кривца за смрт сина.

„Ти, ти си га наговарала на то да се такмичи на тркама. Кад сам га ја молила да се окане од тога, ти си одмах заграјала: „Па што му браниш, мајко? Није мој Дервиш-бег гори од других да се повлачи пред њима. Зар он није перјаница од Љубовића. У свему је први, па треба и у томе.“ Зејна је ћутала. Подносила је свакодневне прекоре свекрве, који јој нијесу били ништа лакши од жалости. Али, ни то не потраја дуго. Опамети се и Зејна. Зар мора баш сваки дан слушати те прекоре. Почеше лагано, али сигурно да слабе њене везе са Дервишевом мајком. Није јој више пријала ни јутарња кафа коју је још увијек пила са свекрвом. Паде јој напамет камени аван, зван ступа, који су имали њени родитељи, и из чега је тај напитака био пријатнији, укуснији од овог који је самљевен у млину. Кад је скоро била код својих, мајка јој рече да у једном селу близу Оцака има такав аван. У Братачу. У том тренутку Зејна дође на идеју да се распита за ту ступу, да испита могућност да је, можда, и купи.

Братач није далеко од Оцака; може у свако доба доћи до њега. То, додуше, није могуће у јесењим и зимским данима када надође ријека која је про-

тицала између ових села. Зејна осјети силну жељу да оде у тај Братач, да упозна тог човјеке који има камену ступу за кафу, и – зашто да не? – да од жеље попије кафу од стуцаног зрна. Усто, чула је она одавно за Братачки луг, познате баре које су и пространије и љепше од оних на њеном Оџаку.

За своју посјету Братачу изабрала је недјељу. Није то њен празник, али јесте Стеванов (сазнала је да је ступа власништво тога Стевана, мало постаријег момка). Свекрви није ништа казала. Чврсто је ријешила да јој од сада не подноси никакве рачуне за своје поступке. Истина, осјети понекад у посљедње вријеме благо сажаљење према тој старици, која је нагло копнила. На испијеном лицу тужно су извиривала два око као из неке пећине. Било је очито да је ова ожалошћена мајка одбројала своје посљедње дане. Али, то Зејнино сажаљење трајало је веома кратко. Није могла да јој опрости прекоре за смрт Дервиш-бега. На крају, зар и она треба да вене ту поред једне старице. Бега не може вратити из мртвих. Прошле су већ три године од његове смрти и она вјерује да га је поштено ожалила. Ваља се окренути животу. И Братачу. Ко зна какав је тај Стеван што има камену ступу за кафу.

Звона на цркви на Дреновику биће јој орјентир. Ићи ће према њима, а онда ће окренути десно.

Осјетила је Зејна неку лакоћу у кораку док је пролазила Тртинне. Блага јутарња свјезина, коју је доносио вјетрић са Црвња, испуни јој плућа. Спущтала се благом косином кориту ријеке. Уђе у уски кланац над који се наднијела велика стијена.

Касније, када би туда пролазила (а њени проласци туда учесташе) скоро увијек би испод стијене затицала повеће крдо оваца које су ту пландовале. Осјети потребу једном да одмори ту поред оваца у хладовини испод стијене. Погледа на супротну страну корита и затече себе у чудним мислима. Па, овдје би се лако ријека премостила. Даћу да се овдје сагради ћуприја. Нека то буде спомен Дервиш-бегу. Не, далеко је од Оџака. Можда никад овдје није ни дошао. Шта-можда; није сигурно. Није ли љепше да ту ћуприју, тај мост назове по овим овцама које ту увијек пландују. Назваће га Овчија ћуприја. Или боље: Овчији брод. Имам довољно дуката да га урадим. Одморена и са новом идејом, која јој је синнула у глави, крену према Братачу.

За двадесетак минута нађе се пред невеликом кућом, прекривеном каменим плочама. Испред ње је био велики и лијепо уређени воћњак. Ово је неког доброг домаћина, прокоментариса Зејна у себи, прије него што угледа наочитог момка од неких четрдесетак година.

Човни џемадан, бијела кошуља и заврата на глави, говорили су јој да је намјеравао некуд да иде.

Први се он огласи, док му је Зејна прилазила: „Бијох се спремио да одем цркви, али чини ми се да ће ми и ово ново друштво пријати“. Зејна подиже мрежасте зар са лица и назва му добро јутро.

„Која добра вила донесе ову љепотицу јутрос мојој кући“, не без узбуђења, настави Стеван са причом. Било је очито да ће одустати од одласка цркви, јер је ненадану гошћу понудио да уђе у кућу и да одмори.

„Радо ћу одморити, али радије бих напољу, под неком од ових дивних воћака. Куће и затвора у њој ми је преко главе.“

„Лијепо- сложи се Стеван. Ево овдје ћемо испод ове трешње. Пуна је бехара и мириса. Биће можда мало незгодно због пчела. Падају оне на бехар и на цвијеће, па се бојим да те не изуједају“. Зејна се слатко и враголасто осмјехну на ову Стеванову опсаку о пчелама и цвијећу.

Вријеме је протичало у заводљивим погледима и пријатном ћаскању. Зејнин поглед је шарао по цвјетним воћкама, али се често заустављао на Стевану. Није се то могло њему сакрити.

„Боже, какав сам то ја домаћин! Још ничим не понудих гошћу. Знам да ћеш кафу, али вјерујем да нећеш одбити и неки сок од мојих домаћих воћака. Што се тиче кафе, мислим да такву нијеси пила. То је кафа која се туче у авану, или ступи, како је ми називамо. Њен укус се не може поредити са оном која се меље у овим млиновима“.

„Чула сам да имаш тај аван и то је разлог што сам данас дошла код тебе. Моји родитељи су га имали и на ту кафу сам се била навикла. Зато ћу са задовољством прихватити да је попијеме заједно. Но, била бих задовољнија када би хтио да тај аван продаш. Он за мене нема цијену.“

Стеван се осмјехну таквом приједлогу. Зар ова жена мисли да бих се ја могао растати са том драгом успоменом. Ко зна колико је стар и колико генерација из његове породице чува ту вриједност. Не хтједе одмах да одговори, него уђе у кућу да припреми сок за гошћу. Дође под трешњу с бокалом сока и са двије чаше. Пошто насу чаше и једном и другом, започе причу коју је малоприје намјеравао рећи.

„Овај аван, драга моја гошћа, нема цијене. Не постоји човјек који би га могао купити, макар колико био богат. Али, - и ту се Стеван мало осмјехну - постоји могућност да из њега попијеш кафу кад год зажелиш. Оцак није далеко и то ће за тебе представљати пријатну шетњу.“

„Хвала ти на том приједлогу, али ту постоје и неке препреке. Како ћу доћи кад дође ријека?“

„И ту има излаза. Ја сам сам у овој кући и на овом имању и спреман сам да то дијелим с тобом. И ти си слободна, и ја сам слободан и не видим разлог зашто то не би било“.

Зејнино лице обли пламичак руменила. Није се надала оваквом разоју догађања. Ово је дивна прилика. Какав момак, какав посјед, како лијепо мјесто! Па ово је љепше од Оцака. Усто, за Оцак ме ништа више не веже. Једина жртва коју бих морала поднијети јесте да прихватим његову вјеру. А зар је то жртва. Па, бабо ми је говорио да су наши прије десетак година прешли у нову вјеру. Ја бих се само вратила тамо одакле сам отишла.

Из маштања је врати Стеван. Приметио је руменило на њеном лицу, приметио је ломове који су се дешавали у њој. Зато не хтједе да испусти ситуацију из руку.

„Грехота је да та љепота вене у празној кули. Десило се то што се десило и стање се не може измијенити. Сличну судбину сам и ја доживио. Имао сам вјереницу с којом је требало да се оженим, али смрт је то спријечила. Спавала је код оваца у торарици у коју се увукла змија и ту је био крај. Било је то прије десет година. Био сам ријешо да се никад не женим, али видим да је то грешка. Ја је не могу вратити из мртвих, као што ни ти не можеш свога мужа. Чини ми се да овај наш сусрет може промијенити и мој и твој живот. Немој нагло доносити одлуку, размисли добро. Мислим да нећеш погријешити ако прихватиш мој приједлог.“

„Мало си преуранио са тим приједлогом, Стеване.“

Не кажем ја да је он луд, али мислим да с њим треба мало сачекати. Ја ћу долазити код тебе на кафу и то ће ми представљати задовољство. Неће ме спријечити ни ријека. Док си ти од малоприје причао о свом приједлогу, ја сам размишљала о нечен другом. Стеване, ја имам довољно дуката да ријешимо тај проблем. Потражићу мајсторе да направе мост на ономе кланцу гдје пландују нечије овце. Назвала бих га Овчији брод. Он би за сада био не спомен мом рахметли мужу, него спона између нас двоје. Послије тога размислићемо о нашој будућности. А морам, осмјехујући се при поласку, размислити и о неком лијепом имену. Или ћу то препустити теби“

Стеван сав срећан и озарен новим наговјештајем среће, испрати Зејну. Дуго је држао њену руку у својој и гледао у очи које су га зачас освојиле.

Зејна није дангубила. Замолила је своје Љубовиће да пронађу мајсторе који би саградили мост на сусједној ријеци. Обманула их је; рекла је да то ради за душу Дервиш-бега. Љубовићи не осјетише превару и дадоше се на тражење мајстора. Убрзо се нађоше и мајстори и аргати и поче градња прекрасног моста. Зејна је сваког дана контролирала градњу, али и пролазила до Стевана. С њим је правила нове планове.

Камени аван и мост постадоше споне између ова два усамљена бића. Хладноћу куле на Оцаку Зејна замијени топлином каменом поплочане куће у Братачу. Стеван и Спасенија је испунише дјечијим плачем и смијехом.

Момчило ГОЛИЈАНИН

РАДИО

Технологија се стално развија, шири, дорађује, без открића њених живот незамислив је.

Али од свих изума и чуда која данас свијета су дио, упркос свему осталом, мени најдражи је радио.

Код куће, вани или на путу, уз стотине фреквенција, било гдје у свијету можемо уживати у звуцима радија.

Из минуте у минуту пјесме старе и нове, на радио таласима даноноћно плове.

А и информације разне, и из свијета важне вијести, радио таласи ће такође до наших ушију довести.

Уз радио никад досадно није и увијек има шта да се чује, мелодија низ бесконачан без престанка одјекује.

Уз предивне звуке и мелодије уживају потпуно и уши и душа, радио никад не излази из моде, јер увијек је ту неко ко га слуша.

РЕМЕК ДЈЕЛО НЕПОЗНАТОГ УМЈЕТНИКА

Небо је сликарско платно које стоји без штафелаја, високо до свемира, а широко до бескраја.

То платно никада празно није, вјешта га рука стално осликава, а на сликама од свих боја најчешће преовладава плава.

Сваког дана се изнад наших глава, свјетлосни плес боја одиграва.

У зору се прво из сивица и сјена, јаве злаћане боје Сунца новорођена.

У сјају пастелних боја јутарње небо се пружа, у нијансама ванилије, и росних латица ружа.

У подне је небо платно у предивној плавој боји, а усред тог плаветнила жути круг сјаја стоји.

На платну се често нађе и туфница облака бијела, разливајући се у боје плавобијелог ремек дјела.

Каткад се сликар малчице и занесе, и тада се на платну другачије слике десе.

Облачна боја, олујно сива, преко неба тад се разлива.

У вече у експлозији боја губи се пак плава слика, а настаје чаробни приказ, из сна и маште умјетника.

Пламен боја полагано из корално црвене и ружичасте, тоне у сутонске загасите нијансе плаве и љубичасте.

И на крају, кад ноћ падне, у тегет плавој боји тмине, црно платно украшава седефаста сјај мјесечине.

Бескрајним црнилом платно је тад осликано, у виду сјаја звјездица сребром испрскано.

И тако се сваког дана на небу смјењују слике, све на неки начин сличне, али ипак тако разнолике.

Јер дан је сваки уникат, јединствена жива слика, ново ремек-дјело непознатог умјетника.

Евита БОЈКОВАЦ

Стотину десет година „Дервентског листа“

У Дервенти је 12. децембра одржана свечаност којом је обиљежено 110 година од изласка из штампе првог броја „Дервентског листа“, а свечаност су уприличили ово предузеће и Градска управа. Директор предузећа Чедо Вујичић истакао је да је 110 година постојања јубилеј за респект за Дервенту и цијелу Републику Српску. „Новине, као и сви други медији су огледало друштва, оно што је обиљежило наше друштво, обиљежило је и `Дервентски лист`. Патње кроз које су пролазили народи на овим нашим подручјима дијелио је и `Дервентски лист` са нашим читаоцима”, рекао је Вујичић. Он додао да „Дервентски лист” треба да дочека неке нове јубилеје, да не буде прекида континуитета и да излази редовно из штампе. Свечаности у просторијама Центра за културу присуствовао је гра-

доначелник Дервенте Милорад Симић који је честитао јубилеј редакцији овог листа и грађанима, и додао да „Дервентски лист” заузима значајно мјесто у животу Дервенте и ових крајева.

За незаборав

Един Диздаревић, који је радио у „Дервентском листу” 23 године као новинар, главни и одговорни уредник, директор, а сада је у пензији, истакао је да је ова новина напредовала и постала респектабилна кућа.

„Радило се, било је важно да је лист сваког четвртка на киосцима. Радил смо у свим могућим условима”, рекао је Диздаревић.

Програм свечаности обухватио је изложбу фотографија и старих издања „Дервентског листа”, презентацију изабраног садржаја старих издања овог

листа, те културно-умјетнички програм и пријем за званице. Први број „Дервентског листа” из штампе је изашао 12. децембра 1912. године као „Дервентски котарски лист”. Јавности је већ представљен редизајниран изглед новина и интернет портал, а лист излази сваког четвртка.

Градоначелник Дервенте Милорад Симић са сарадницима уприличио је и пријем за менаџмент Јавног предузећа „Дервентски лист и Радио Дервента“ и Јавне установе Средњошколски центар „Михајло Пупин“, које је предсједник Републике Српске Милорад Додик, поводом Дана Републике Српске, одликовао Орденом Његоша друго реда.

Честитка градоначелник

„Моје честитке малом и вриједном менаџменту Дервентског листа, који су ушли

у 111. годину постојања. То су својеврсни хроничари времена. Скоро па невјероватно је када вратимо сјећање и дјетињство гдје смо били, али, прије 110 година се у Дервенти писало, и то је велика ствар. И тиме ми је још драже да је председник препознао и уручио овако вриједна признања. Дервента дише градом, и није град само улице и тротоари, објекти, град је душа, више је то од игре“ нагласио је Симић.

Директор Дервентског листа Чедо Вујичић је казао да је посебно поносан на 2828 бројева Дервентског листа које је издала редакција, у којима записана историја Дервенте.

“Записно је све што се догодило у Дервенти, јер оно што није записано у Дервентском листу се није догодило. Забиљежили смо домете појединца и друштвене догађаје, удружења, институција и другог. Године

12. децембра 1912 група одважних, паметних и храбрих људи донијела је одлуку да изда штампане новине под именом Дервентски котарски лист, а након годину- двије услиједиле су турбуленције, велики рат, поратно стање и тај континуитет је прекинут. Међутим, на темељима Дервентског листа између два свјетска рата излазиле су троје новине у Дервенти, радикални лист Босанац, Посавина и Наша смотра. Сва та три листа настала су на темељима, знањима и искуствима Дервентског котарског листа“, рекао је Вујичић.

Наводи да је након Другог свјетског рата 1952. године Дервентски лист обновљен, да би 1958. године, након административне реорганизације тадашње државе био угашен и у Добоју направљено регионално гласило које се није примило у Добоју.

„Након тога 1966. године Дервентски листе се вратио у Дервенту и наставља да излази у континуитету до Одбрамбено-отаџбинског рата. У Републици Српској према информацијама које ми имамо редовно излази једноцифрен број локалних новина, а Дервентски лист излази сваког четвртка. Ни много веће средине немају могућности и капацитет да праве новине које би редовно излазиле. Дервента је средина која разумије и уважава потребе за јавним информисањем, а Дервентски лист је својеврсни бренд Дервенте. Тренутно ради пет чланова редакције и троје осталих радника, мада и тих троје је ангажовано на изради новина, тако да сви запослени у Дервентском листу су прво новинари, а онда све остало“ рекао је Вујичић.

Ненад СИМИЋ

Књижевна награда „МИЛЕНО СТОЈИЧИЋ“

„НАЈГЛАДНИЈА КЊИГА НА СВИЈЕТУ“

Добитници првог додјељивања су књижевник Михајило Орловић и млађи му колега Федор Марјановић, а коју су са бањалучким адресама, гдје живе и стварају

На јавни конкурс за књижевну награду „Миленко Стојичић“, која има управо додаток из Миленкове атралије - Најгладнија књига на свијету“, пристигло је 16 књига које су објављене у предходној, 2021. години. Жири у саставу: Радмило В. Радвановић, пресједник, Соња Стојичић Грујић и Слободан Ђоћкало, чланови, једногласно је одлучио да ову књижевну награду додјели књижевнику и новинару Михајлу Орловићу из Бања Луке за роман „Ничија кућа“ и Федору Марјановићу за збирку прича „Јунак без лица“ из Бања Луке.

Р. В. Радвановић, пресједник жирија

У ЈЕДНОМ ДАХУ!

Роман „Ничија кућа“ је својеврсна епопеја нашег поратног друштва које се бори само са собом. Четворочлана породица без куће и новца нашла се на улици. Орловић је кроз 42 спојене приче испричао сурову стварност у којој су се нашли, стварност безизлаза и незнања. Нешто слично као код Кафкиног јунака из романа „Процес“, без душе и без бога. Јунаци „Ничије куће“, супростављају му се трпљењем и надом, јединим богатством којег имају, очекујући немогуће.

Догађају им се готово невјероватне ствари, које постају саставни дио њиховог

живота и на који се морају навићи да би опстали.

Савршеност језика, сјај слика и необичност инвенције доприносе истицању Орловићевог призвука у роману. Губљење значења породице у одлично нијансираном роману „Ничија земља“ дотиче се подједнако смрти и живота: смрт има смисао који јој даје наше живљење; а његово је крајње значење да је то живот пред смрћу. И заиста код Орловића ствари и ријечи крваре из исте ране.

Његова реченица исписана у овом роману је самодоволна цјелина; сав језик, као у неком микро космосу, живи у њој слично атому, она је организам. Свака ова прича од 42 је једна цјелина затворена у саму себе; то је једна или више прича које чине једну изванредну цјелину. Роман који се чита у једном даху у „Ничијој кући“.

УКРОТИВИ ГОВОР!

Књига прича „Јунак без лица“ Федора Марјановића је превасходно средство критике и анализе, посебно што је то његов првенац.

Она захтијева споро сазријевање и настаје само последице дугог низа напора да се укроти говор на један нов савремен начин.

То се посебно огледа у његовим причама: „Беатриче“, „Дим“, „Лубеница“, „Толстој...“

Његов напредак се мјери степеном владавине мисли

над ријечима. Приче настају у сталној борби против природних склоности језика и његов најсавршенији израз су говор и разлагање, у којима ритам са својим сталним кретањем тамо-амо уступа мјесто напредним мислима.

Марјановић се са својим причама на један одређен начин приближио и Стојичићу који је имао свог Борхеса.

Мркоњић Град, 08.12.2022.

Радмило В. РАДВАНОВИЋ

ПИСМО У МИЛЕНКОВО ПЕРО

Прође фртал времена и не стигох да Ти напишем писмо у Твоје перо које је остало напола суво у кишном мају. Не бих Ти још писао да Твоје име не умочиш у црну тинту прављену у алхемијској ковачници Твојих ковача које си волио да књижевно загријеш на тихој ватри реченице. Сигурно је Семирамида Шамирам Голубица шапнула да са Рашом петљамо око твога имена и Твоје „најгладније приче на свијету“ коју су онодам уплео у књигу „Пиши тише Андрићево име“. Иако си био пажљив у срицању ријечи ниси ни могао да претпоставиш да ће неко да је украде, мало измијени у „књигу“ и стави ти око врата као књижевну награду са Твојим именом.

И Ти си као и Шамирам одлетио у лику голуба који кљуца крпењачу на Лукама чекајући овоземаљске гласе да се Твоје име нађе на табли улице испод Божанског Храма посвећеног Светом Сави Законодавцу. Иа-

ко смо мало краднули од Тебе, питали смо Твоје смију ли други писмоперци да „забуре“ главу међу књиге и кроз мастило уплове у твоје семантичко промишљање.

Твоји пријатељи одужише се првом књижевном позиву и послаше књиге да ја, Рашо и Твоја Соња прочитамо и одлучимо чија ће књига да осване на полици Семирамидине Вавилонске библиотеке.

Вјерујемо да си Ти њен најбољи библиотекар који ће прије слагања у безвремене полице прочитати шта је написано.

Ево Ти њихових имена и књига па Ти са њима води полемику и рјешавај семантичке ребусе. Твоји бањалучани од оног кишног маја нису одустали од полемике са Тобом и налише пера глагољивим мастилом да рашчине слова која су остала омађијана на твоме радном столу.

Стари књижевни лисац Михајло Орловић распричао се о судбини избјеглица кроз роман „Ничија кућа“ да нас изби из „читалачких опанака“.

Како си бранио младе књижевнике ево ти на „олтару реченице“ младог Федора Марјановића који нам потури 12 прича сакривених иза псеудонима „Јунак без лица“. И у праву је. Што би јунаци имали лица када их ионако пишу за друга лица!

Њих двојицу овјенчасмо наградом у Твоје име. Надам се да се не љутиш!

Мало ћу да ти препричам и утолим читалачку глад наслова књига које су нам „дисале за вратом“ из пера „златоустих перословаца“.

Из града твоје младости Београда стигле су три књиге. Чуј стигле! Послане „брзом

поштом“ да се «неђе» не загубе или не дај боже (пре)гледају и читају на царини. Који би то био државни удар на књижевну (ре)публику.

Гордана Илић нас је изненадила хроником „сребрног дуката-чуваркуће“ породице Тодоровић у роману „Помоћна кућа“.

Александра Гајић – Алекс Саша је наше горе лист. Из Герзова од рода Гајића. Да само прочиташ њене „Приче из старе шкриње“ оловка би ти задрхтала у ладици критике.

Шта рећи за младог Зорана Бара? Како његови „Свирепи писци“ везу ријечи и реченице. Само те Семирамидини чајеви могу одвратити да нешто не напишеш о њему.

Како Драгана Ранђић фризерка шиша без маказа у својим причама „Доктор за фризуре“, вјерујем да би постао њен први муштерија.

Колико података нам предочи официр са пером Живота Ђурић о колијевци наше духовности. Књига „Српско срце Метохије – Пећ српски Мисир“ требало би да се нађе у свакој библиотеци као трајна опомена на прошлост, садашњост и будућност.

И у Шумадији се пишу алхемијски романи. Да само завириш у странице Јованке Бељански „Три оца и две мајке“ сигуран сам да би и њу провучао кроз своје књижевне сноватице.

Шта тек рећи за Душана Мијајловића Адског из Нишапура, блиског неумрлом Хајаму који је био у твом лијевом џепу јакне вијетнамке са насловом „Несрођени“, записујући све оно о чему су и Ти волио да пишеш.

Све су књиге биле помало проткане тугом, али је највише

допирала из корица „Важно је бити тужан“ књижевнице Милене Дрпе из Модриче.

Било је и „Игроказа са бјелином“ којом нас је оманђијавала чачанка Светлана Дуњић.

И за крај да ти још нешто одам. Три писмословца из твог Мркоњић Града добро су размутили мастило и са четири књиге покуцали на прозор жирија који није остао имун у сазнању да се и овде још увијек пише.

Тоде Јаковљевић из Горњих Бараћа иако гази скоро вијек још више пише о својим „Траговима у времену“ који нису нестали са бараћких брда.

Из далеке Америке долетеше „Приче из Мркоњића“ твог фудбалског сабрата са Лука Младена Млађе Светиновића.

Највише нас је изненадила Марија Рожич Лири која је послала „Записе са Лисине“ и поздрав од „Цвјетане“ за њеног првог рецензента.

И шта да ти кажем за крај! Сви су били на твојој „клизавој реченици мастила“! Ми који смо читали и они који су писали.

Зато, угаси свијећу у Голубичиној библиотеци и отиђи на чашицу вина Омара Хајама Нишапураца (Ниша) који ти је спјевао пјесму:

Кад једном на земљи не буде нас – свијет ће бити свијет,

Кад нам се изгуби траг и глас – свијет ће бити свијет.

И прије него смо ми били ми – свијет је био свијет,

И нама кад куцне задњи час – свијет ће бити свијет.

У Мркоњић Граду
14. децембра 2022.

Слободан ЂОЊКАЛО

Рецензија

ИМАТИ И НЕМАТИ

(Петар Милатовић Острошки „Сабрани староставни српски списи“)

Имати и немати.

Можда овај наслов једног од најпознатијих Хемигвејових романа најбоље осликава свеукупну српску историју, па и историју српске књижевности, чији листови с времена на вријеме израњају из свјетске маглуштине која нас вијековима, могуће да тога нисмо ни свјесни, дави. Да, имати и немати, јер се исувише лагано одричемо свега онога што нам даје српски идентитет чији коријени сежу до времена које је тешко и појмити (по неким изворима ради се о чак историјских 7530 година, а књижевних преко десет вијекова).

Како да знамо шта смо све изгубили када не знамо шта смо све имали?

Ако узмемо у обзир наш традиционални немар и обилату страну помоћ да се одрекнемо суштине свога бића онда је добро што је било шта претекло. Без обзира на сва затирања до неких дијелова наше приче још увијек је могуће доћи, о чему свједочи и ова студија о златној српској средњовјековној књижевности коју су бечко-берлинска школа и Ватикан бацили у запећак. Студија која је плод вишегодишњег истраживачког рада свестраног Петра Милатовића Острошког који је, да би дошао до њене

коначне форме, морао да завири и на забрањена тајновита мјеста, почесто и у фигуративне књижевне пацовске канале. На крају свима нама је јасно да баш забрањена мјеста чувају тајну. И не само то, већ оно што је битније, и дају одговоре.

Све има свој тренутак, свој разлог и своју звијезду водиљу. Та звијезда мора да сија из прошлости јер нема тог плода који није настао из коријена. Као народ склон заборављању склони смо и потцјењивању своје заоставштине, посебно књижевне, коју је тешко и појмити, пошто су други свјесно тајили исту, покушавајући да нас минимизирају. У том минимизирању наилазили су на помоћ и нашег рода (несвјесно) и изрода (свјесно) који никада неће схватити да је немогуће разумјети себе без корачања по трагу својих праотаца. То није пут унатраг, већ напротив... На сву срећу има оних који разумију и који су, као Петар Милатовић Острошки, спремни одвојити вријеме, погодити простор и усмјерити таленат ка вишим националним циљевима. Овај рукопис, који је морао да се појави у овом облику и у овом обиму, свакако ће учинити да многи слијепи прогледају, те да се, многи који још пузају,

дигну на своје ноге. Јер „Сабрани староставни српски списи“ свијетле као метеор, спајајући два времена, а могуће и невремена. Да, овај рукопис је морао да се појави. На крају и бисер кад тад изађе из шкољке и покаже сву своју раскош свијету, који би да измисли неке нове свјетлости из много мање жижге.

Ови сабрани књижевни текстови, од којих су многи старији од десет вијекова, свједоче о ономе што смо и сами донекле потискивали, додворавајући се онима чија се сва јуначка историја свела на одбрану тамо неке тврђаве Аламо и сличних полубиткица које су медијски подигнуте до неслућених висина, као да се ради о сукобу цивилизација, док с друге стране у тами стоји инстинска књижевна историја не само Срба, чекајући неког новог Петра Острашког. Зато је овај капитални пројекат „Сабрани староставни српски списи“, који је 21. новембра 2019. године добио и благослов Митрополит Амфилохија, био неопходан првенствено да би упознао нас са нама, да би скренуо пажњу на вријеме које су замели вјетрови, али да би упознао и њих са нама. Требало је да дође неко вријеме и да се посложе коцкице у мозаик, да се пронађе изгубљено да заискри бисер који је предуго лежао у шкољки.

Српска књижевна средњовјековна књижевност

Петар Милатовић, рођен је 2. новембра 1949. године у Велети код Даниловграда, Црна Гора. Аутор је 42 књиге на српском и њемачком језику. Оснивач је Књижевног клуба у Даниловграду 1971. године. Члан је Удружења књижевника Црне Горе, Удружења аустрijских аутора, Матице Српске и многих других књижевних и културних асоцијација у земљи и иностранству, прелазник је Међународног удружења књижевника „Горски вилаци“, Бјелопавлићи у Црној Гори, главни и одговорни уредник „Словословља“, електронског часописа за културу, политику, књижевност и уметност.

Родослов Петра Милатовића Острошког сеже чак до 1359. године (видјети на страници број 231 у књизи). Одржао је преко 1300 књижевних вечери и политичких предавања од 1. децембра 1983. године до 2022. године. Оснивач је и финансијер „Српског Дома“ (Reinprechtsdorferstr. 2; 1050 Wien) и касније на адреси (Blumauergr. 24; 1020 Wien). У „Српском Дому“ налазила се „Српска школа“ у којој су дјена изучавала: српски језик, српску историју и вјеронауку.

Оснивач је штампарнице у Бечу (Europrint, Breitenfurterstr. 56-60) у којој је штампао новине које је основао: Глас Срба, Српски вилаци, Србостов, Хеликон, Истину, Словословље.

У Бечу је оснивач и финансијер српских удружења: „Бегови“, „Глас Срба“, СНО (Српска народа одбрана у Европи), Српски културно-информативни центар.

Књижевне радове објављује од своје ране младости, почев од 1962. године када је добио прву награду на конкурс радио-станице у Подгорици. До сада је објављивао у многим листовима и часописима за књижевност, културу и уметност, од којих треба издвојити: Стварање, Побједу, Багдаду, Кораке, Књижевне новине, Савременик, Хеликон, Српске видике, Глас Срба, Слободу, Американски Србобран, Нашу реч, Словословље, Српску борбу, Искру, Бели орао, Сувобор, Глас Канадских Срба, Дан и многе друге, а поезија му је објављивана преко разних радио-станица у земљи и иностранству на српском и њемачком језику.

Првојен је на неколико страних језика.

Његове књиге се налазе у: Народној библиотеци Србије, библиотеци САНУ у Београду, у Народној и универзитетској библиотеци Републике Српске у Бања Луци, као и осталим подручним библиотекама у Републици Српској, затим у Аустрijској националној библиотеци у Бечу, библиотеци манастира Хлвалдлар, Њемачкој националној библиотеци у Берлину, Баварској библиотеци у Минхену, и многим другим библиотекама у свијету.

Књиге Петра Милатовића годинама су излагане на међународним сајмовима књига у: Београду, Бечу, Франкфурту, Лондону, Јерусалиму и Њу Орлеансу.

ПЕТАР МИЛАТОВИЋ ОСТРОШКИ – САБРАНИ СТАРОСТАВНИ СРПСКИ СПИСИ

ПЕТАР МИЛАТОВИЋ ОСТРОШКИ

САБРАНИ СТАРОСТАВНИ СРПСКИ СПИСИ

СТУДИЈА О ЗЛАТНОЈ СРПСКОЈ
СРЕДЊОВЈЕКОВНОЈ КЊИЖЕВНОСТИ
КОЈУ СУ БЕЧКО-БЕРЛИНСКА ШКОЛА
И ВАТИКАН БАЦИЛИ У ЗАПЕЋАК

7530.
(2022)

је, то видимо и кроз ову студију, закинута за веома озбиљна дјела, која су сплетом разних околности била ван отаџбине и ван домаћаја јавности што је „заслуга“ неких које смо другачије, а вјероватно и погрешно, посматрали кроз прохујало вријеме. Тек, могуће да је у једном тренутку неко помислио да смо мали народ за толико историје, те се и сам лако одрекао неких дијелова нашег наслеђа, сматрајући их небитним за цјелокупну причу, не схватајући какву јерес чини. Милатовић Острошки је на основу истраживачких сазнања дошао до одређених закључака зашто се неки рукописи налазе тамо гдје се налазе, и ти његови налази би могли да озбиљније уздрмају досадашња сазнања, поготово оцјену неких наших историјских личности, што

аутор ипак оставља неком каснијем истраживачу.

Сабрани староставни српски списи је из више углова занимљива књига, првентствено из књижевног и историјског, мада не треба занемарити ни филозофски, а ни религиозни аспект. Сама студија је састављена из три дијела од којих сваки има своју ванредну вриједност јер нас упознајеса најпознатијим српским јеванђељима, псалтирима, апостолама, минејима, зборницима и хрисовуљама (први дио), те са ауторима истих од којих се неки попут Феникса дижу из пепела (други дио) као и са најважнијим мјестима српског средњовјековног саборовања (трећи дио). Упознавши се са истима и откривши нове хоризонте нема тог српског читаоца који неће осјетити понос што баш он припада

народу који има такво духовно наслеђе, без обзира колико било занемарено и свјесно потцијењено од народа који немају ни приближно богату историју, а ни књижевност.

Оно што је најбитније бисер је изашао из шкољке па ће сад, захваљујући Петру Милатовићу Острошком, да сјаји и у мраку.

Оставивши читаоцима да уживају рецимо на крају да *Сабрани староставни српски списи*, који још у овом облику нису виђени, представљају истинско капитално дјело како из књижевног, тако из историјског угла, дјело које баца нову свјетлост на наше погубљене вијекове. Дјело које ће учинити да више никад „имамо а немамо“.

Књижевник Миладин Берић

Poštenje je najbolja politika

Prava politika moguća je tamo gdje joj u temelju leži etika

Kriza istine traje od vremena kada je ljudski duh uočio razliku između površinske kore i dubine stvari, privida i zbilje, pojave i suštine. Na *teorijskom* polju, krizu istine otvorio je stari skepticizam („sumnja“) prihvatio engleski empirizam („idole“), zaoštrio klasični idealizam („stvar po sebi“), razobličio na društvenom planu marksizam („ideologija“) a na ,ličnom psihoanaliza („racionalizacija“) i dovršio nihilizam („volja za moć“), a da se ne govori o još starijim vjerskim učenjima i relativizmu istine uopšte. Na praktičnom području života, kriza istine je manje-više normalno stanje, ali u svjetskim mjerama započinje sa fašizmom i staljinizmom (uz obilatu pomoć mas-media), koji su laž unapredili u generalni čin. Dok su se teoretičari tokom vijekova mučili da pronađu mjerila za razlikovanje istine od zablude, političari su mjerilo istine našli u povećanju moći. Sve je istina što povećava moć onih gore i nemoć ovih dole. Istina je da oni lažu i da svoje laži zovu našim istinama. Oni mogu potisnuti istinu, ali je ne mogu trajno zamijeniti svojim lažima. U oblasti politike kao otuđene dijelatnosti sve se istine glume. E. From, u djelu *Bit ćete kao bog*, upozorava: „Istorija opravdava one koji govore istinu, a ne one koji vladaju“. Moderni pojam politike bitno se razlikuje od klasičnog: moderno dobija svoje značenje samo u odnosu na klasično. Stari su imali uzvišen pojam politike, ili, ako hoćete, neispričan odnos prema politici: ona

je umijeće pretvaranja mogućeg u stvarno. Ono što je stvarno – što je dobilo završen oblik, što je struktura i organizacija - to je predmet znanja; ono što je moguće - ono što još nije dobilo završen oblik, što se nije smirilo u ustanovama društva - to je predmet politike. Drugim riječima: ljudi su svjesna i nesvjesna bića, što znači da svojim djelovanjem proizvode posljedice kojih su svjesni, ali i posljedice kojih nisu svjesni, a koje ih pogađaju. Posljedice kojih su svjesni, opisuju u svojoj nauci, a posljedice kojih nisu svjesni, nastoje upoznati, predvidjeti i kontrolisati politikom. Politika kao takva moguća je sve dok postoji nesvjesno, ono čega ljudi nisu svjesni ona prevodi u oblast svijesnoga. Politika je mudrost upravljanja ljudima i stvarima u svrhu ostvarivanja najviših vrijednosti: istine, dobrote, pravde itd. Prava politika je primijenjena istina, primijenjena dobrota, primijenjena pravda i si. „Poštenje je najbolja politika“, pa su zato stari Grci najpoštenije ljude birali u Senat.

Poznato je da se razgovor o bitnim stvarima zajednice odvijao na trgu u polisu ili gradu-državici. Držalo se da idealan polis nije veći od onoga što se ljudskim pogledom može obuhvatiti ili ljudskim glasom opasati. M. Jursenar, u svojim *Ogledima*, kaže da je Atina bila selo. U takvoj zajednici bilo je moguće da se svi slobodni ljudi bave politikom. Samo idioti ne dolaze na trg da raspravljaju o životno važnim pitanjima. U grčkom jeziku, po Raselovom sudu,

riječ idiot označava onoga ko se ne bavi politikom, dok je danas posve obrnuto. On u *Mudrosti zapada* veli: „Ako nekog nije zanimala politika, gledali su na njega s negodovanjem i zvali ga idiotom, što grčki znači biti predan privatnim interesima“. Samo kroz politički život građanin je mogao postati čovjek, težeći ostvarivanju univerzalnih vrijednosti istine, dobrote, ljepote, pravde itd. Baviti se politikom i činiti dobro - to je isto. Politika za stare Grke značila je otimanje od sudbine, dokaz da ponešto zavisi i od čovjeka! Ovaj stari pojam politike zamijenjen je novim, koji se svodi na sledeće: politika je gola i krvoločna borba društvenih grupa i pojedinaca za osvajanje, očuvanje i povećanje moći, vlasti i koristi koje idu uz to. Prema tome, suština politike je borba oko raspodjele i kontrole društvene moći: politika je drama. Ako je politika zanimanje samo nekih pojedinaca i grupa, onda se proučavanje politike uglavnom svodi na proučavanje elita koje vladaju ili se bore za vlast. Jedini neprijatelj čovjeka je drugi čovjek koji hoće da njime vlada, uz njegov pristanak ili bez njega (animusdominandi). Bitna razlika, dakle, između starih i novih moćnika uglavnom je u tome što su stari gledali na moć kao na puko sredstvo za postizanje opštedruštvenih ciljeva, a novi moćnici vide u moći jedini cilj za sebe. Ovo je, ako gledamo logički i vremenski, onaj trenutak kada zlo ulazi u politiku, zlo ulazi u politiku onda kada se moć i vlast vide kao ciljevi

po sebi, a ne kao puka sredstva za uzvišene društvene ciljeve. Bavi ti se politikom i činiti zlo - skoro da je isto.

Odvajanje politike od etike tra gično je

Politika sada stvarno djeluje kao da etička načela više i ne postoje. Tako je politički život u stvari obesmišljen: jer samo kroz politiku čovjek može da postane podanik. Prava politika moguća je tamo gdje joj u temelju leži etika. Mjerilo političkog uspjeha ili neuspjeha jeste stepen do koga je neko uspio da osvoji, poveća i zadrži svoju moć nad drugima - da ih kontroliše. Umjesto da služi ljudima, današnji političar ih kontroliše i eksploatiše. Volja za moć ispunila je prostor predviđen za moralne vrijednosti. Ako ste usvojili načelo da „cilj opravdava sredstvo“, onda ste zakoračili na put beskrajnog nasilja. Ako vas sramoti sredstvo, ne može vas proslaviti cilj. Samo čista sredstva mogu pridati poštovanje uzvišenom cilju. Čim se politika odvojila od etike, nema više ko da kontroliše zlo. Državnika-mudraca zamjenio je vješti politički demagog: u prvom se narod prepoznaje, u drugom izdaje. To više i nije narod, nego bezoblična masa. G. Flober video je jasno: „Politika je stvorena za stoku“. Niče bi upozorio na svoj način: došlo je vrijeme da se ponovo promisli šta je politika, jer ovakva, kakva je danas, ona je mjesto gde su sve duševne bolesti zakazale sastanak. Možda je politički život jedini koji čovjeka moralno unakažava i duhovno siromaši: jer duša koja vlada ne može da razvija sebe i svoje podanike, jer razvoj podrazumijeva slobodu. Politika nije tle za raspravu i načela, već vještina i tehnika da se iskoristi prilika ili neprilika, da se stvore uslovi za povećanje moći u odnosu na druge. Lijepa ličnost i uzvišena misao ne mogu

se ovdje sresti. Biti nesebičan, solidaran, pažljiv, dobar itd. u svijetu kojim vlada volja za moć i vlast, samo je znak zaostajanja i ludosti. Takav može da podnese ostavku na ovaj svijet: da vrati ulaznicu, jer neće da živi pod ponižavajućim uslovima.

Bitna crta savremenog društvenog života jeste težnja politike da svede sve društvene odnose na odnose moći

Ako bi svi društveni odnosi postali odnosi moći - a neki vrsni istraživači misle da tamo gdje nema odnosa moći nema uopšte nikakvih odnosa - onda bi čitav život bio arena u kojoj se vodi nepoštedna borba za što više moći i vlasti. Svako nastoji, svim sredstvima, da zauzme položaj u društvu koji mu ne pripada - ako bi se pitalo za razumna i umna mjerila. Čovjek volje za moć ubira plodove, iako nije orao, kopao i sijao: on samo žanje, protivno svim zakonima ekonomskog života. Ako je moć društvena pojava, onda je odnos prema drugom nužan: samo prema drugome može se moć ispoljavati kao društveni odnos, a moć koju neko ima nad sobom, ne spada ovdje. Moć je odnos u kome se drugi usmijerava da djeluje onako kako prvi hoće - bez njegova pristanka. Ako neko (pojedinaac ili grupa) može da ostvari svoju volju uprkos protivljenju drugih (pojedinaac ili grupa) - on ima moć. Moć je moć u odnosu na druge. Politika kao politika moguća je tamo gdje postoje razlike u društvenoj moći: moć jednih podrazumijeva nemoć drugih. Svaki društveni odnos sa nejednakom moći jeste politički odnos. Svaki pojedinac (grupa) ima neku moć i s njom računa u odnosu na druge. Zato ćete čovjeka moći naći ne samo na političkom nebu, već i u prizemlju života, među sitnim dušama i ljudskom otpadu. Svuda ima onih koji zapovjedaju

i onih koji slušaju, onih koji vode i onih koji slijede, onih koji gospodare i onih koji služe: nigdje slobodnih! Narod bez vođe je kao stado bez pastira. „Jer koji vode taj narod, oni ga zavode, a koje vode, oni su propali“ - kaže se u knjiži proroka Isaije. Jer biti slobodan znači djelovati u skladu sa svojom voljom i savješću: niti se pokoravati drugom niti pokoravati druge. Vladaj samim sobom; to je jedini način da budeš moćan, a da svoju moć ne namećeš drugima. Samo najjoš nije dosegao svijest o slobodi, ima poriv da vlada i da bude savladan. Onaj ko želi da vlada, može vladati drugima, ali ne nanačin na koji on to hoće, nego na način na koji oni to dozvole. Moć ima težnju da se širi u nedogled: zato mora biti ograničavana drugom moći (otuda podjela vlasti na tri dijela; zakonodavna, sudska i izvršna). Moćniku se ne uzima toliko za zlo što čini u svoju korist, koliko mu se ne oprašta ako to čini na izrazitu štetu drugih. Jer ovi drugi obično ovako zaključuju: nemo ništa protiv što on ima previše, ako mi imamo dovoljno. Pošto je politički život satkan od odnosa moći i nadmoći, jasno je da politički život nije plodno tle za razgovore, što ne znači da u politici nema dogovora, pregovora, prigovora, izgovora itd.¹ Razgovor je susret u kome je nezamisliva prinuda, to jest ispoljavanje moći, otvoreno ili skriveno: to je odnos slobodnih i ravnopravnih ličnosti. Tako dolazimo do razlike između moći i vlasti. Vlast je oblik moći koji je prihvaćen od drugih kao zakonit i pravedan i kome se valja pokoravati. Vlast je moć dobijena na izborima, slobodnim i tajnim. U tom smislu parlamentarna moć je vlast. Kako vidite, u pola vijeka naše istorije, mi u stvari nismo imali vlast, već golo ispoljavanje

¹ Uporedi: Cvetković V.: „Filozofija političkog dijaloga“, Polja, oktobar 1988.

moći: umjesto vladavine zakona imali smo neograničenu moć jedne volje ili samovolju. Danas osjećamo kako je težak prelaz od vladavine samovolje na vladavinu zakona: prije bi ispustili dušu iz naših grudi nego moć iz svojih ruku. Ako jedna grupa ljudi pravi zakone po svojoj volji, onda je njihova volja zakon. Kad bi se oni pridržavali zakona koje su sami donijeli, naredili bi vlastito hapšenje. Razlika između moći i vlasti može se izraziti i ovako: moć se nameće uprkos otporu drugih, a vlast se prihvata kao legitiman oblik moći. U svakom slučaju, politička moć je neprirodna, jer je vladavina ljudi nad ljudima neprirodna. M. Bulgakov tačno kaže: „Svaka vlast nad ljudima jeste nasilje“.² A S. Jesenjin uzvikuje: „Vlast je vlast, a mi smo samo stoka jedna“.³ Masa ni o čemu ne odlučuje, ona samo glasa: to se političke stranke nadmeću oko glasova, pa koja ima više novca, moći i duha da ubjedi masu da joj nudi više, ona pobjeđuje. Pri tome gubitnik može biti stvarno bolji, imati bolji program. Volja za moć ima demokratski oblik, ali ne i demokratski sadržaj: zadovoljena je forma, suština nije. Sve te priče o slobodnim izborima ne znače mnogo, samo su zamka za naivne i one osrednjeg duhovnog stanja. Izbori stvaraju privid da glasači odlučuju, a iovi su samo sredstvo i pokriće za političke igre iza zatvorenih vrata: najbitnije odluke donose elite, organizovane manjine nadmoćne neorganizovanoj većini. Pripremljena opšta volja samo mijenja vlasnika: jahači smjenjuju, konj ostaje isti. Elite biju bitke oko moći i vlasti na način koji masa uopšte ne razumije: od prava jačega naprave pravo svih. Politika je pogrešan način mišljenja i življenja. Ako vjerujete da će

političari učiniti ono najgore, onda vas neće iznevjeriti: oko njih se sabiru uvijek nove mržnje! Političar se više ne obraća najboljima, nego masi. Masa je nešto što se talasa, nešto bez oblika, nešto gdje se gube sve razlike s obzirom na iskustvo, znanje, zvanje, nešto bez glave, a sa bezbroj ruku i nogu, koje jedva čekaju da nešto ščepaju ili da nekoga pogaze i pregaze. Masa gleda, ali ne vidi: u njoj se gubi svaki trag svjesnog izbora. Vođene na uzici laži, uz obilatu pomoć mas-media, te mase su stalno ostvarivale uvezene ideje, koje uglavnom ne razumiju. Šta danas, poslije svega, znače zahtjevi za slobodom media? Nama je potrebna sloboda od media, a ne sloboda za medie. Istina je ono što ne može da se čuje preko media: može se čuti posljednji trač, ali istine nema osim ako im se izmakne. Ako ćemo pravo, vlada i ne vrši nasilje, ona samo vlada - uz pristanak mase. Nema nasilja nad onim ko na sve pristaje: samo se kukavice na sve naviknu. Život ovog stada, ove poslušne sjenke: viša škola poslušnosti! Moćni se okružiše tišinom donijetom sa groblja: do njihova uva ne dopire nijedan istinit i smislen glas. Zakon je iznad stada, oni su iznad zakona, (gutanje stada oni tumače kao prihvatanje svoje politike). Uvijek oni misle ponešto mutno, pa onda objašnjavaju stadu šta to znači: otrovnim riječima ranjavaju svaki novi dan! A imaju silno povjerenje u glupost svoga stada, koje ih je u tolikim prilikama zdušno podržalo. Stado je velika nevolja. Ako je vlast istorijski pojam, onda vladavina čovjeka nad čovjekom nije data od prirode. Ako nije data od prirode, onda je neprirodna, to jest društveno proizveden odnos. Svaki pojedinac posjeduje neku moć i s njom računa u svojim odnosima sa drugima. Zato iz međusobnih

odnosa nose ožiljke: nakon borbe nema junaka bez rana. Sada se postavlja ključno pitanje: ako je odnos gospodara i sluga trajna struktura *ljudskih odnosa*, onda taj odnos stoji s onu stranu dobra i zla - on je prosto tu, kao što je tu i drvo, cvijet ili suze. Moć je neutralna, upotreba moći nije: ona se može koristiti na dobro i na zlo. Kain ubija Avelja na početku vremena, kad zapravo i nije bilo istorije, kad nije bilo političkih sistema. Dublji uvid u ljudsku prirodu otkriva jednu svijetlu i drugu tamnu stranu. Ove dvije strane bile su i jesu i biće osnova za stvaranje dva carstva: carstva nebeskog i carstva zemaljskog. Jedan čovjek živi u dva svijeta, ili dvije strane čovjeka žive u istom svijetu: eto osnove za dvije filozofske antropologije! Svi ljudski odnosi mogu se svesti na dva oblika: odnose moći i odnose saradnje (jednakosti, prijateljstva, ljubavi...). Ovaj drugi oblik upućuje da Ja i Ti možemo stupiti u odnos (razgovor), a da nijedan od nas ne izgubi slobodu. U krilu jednog svijeta zasnovanom na moći, moguć je drugi svijet zasnovan na ljubavi. Politika teži, kako sam istakao, da i ove odnose, odnose ljubavi, pretvori u odnose moći i nadmoći. Najbolji dokazi protiv ideologa i političara jesu njihov jezik i govor. Iza imena ljevičara, desničara itd. leže suprotni interesi, koji ne dozvoljavaju istini da progovori svojim jezikom. Svi oni svoje interese zovu našim istinama: kad ideologzi viču, istina se ne može čuti! Postojanje ideologije samo je znak da sa istinom stoji loše. Što ideolog sebi postavlja više ciljeve, to je opasniji. Dokle god bude ljudi koji imaju neodoljivu potrebu da usrećuju druge ljude, i to na način na koji onizamišljaju njihovu sreću, dotle će biti najvećih nesreća. Ostavite ljude da žive po svojoj volji, u okviru običajnih, moralnih

2 Šušnjić Đ.: *Dijalog i tolerancija*, Beograd, 1997, str. 149.

3 *Ibid.*

i правних normi, pred kojima su oni jednaki. Svako nametanje pogleda na svijet, jeste zločin nad slobodnom voljom pojedinca, koja u krajnjoj liniji određuje njegov izbor, iako je sam izbor uslovljen i drugim okolnostima. Vidite i sami da govorim ludilu onih čiji su duh okružile velike zamisli o usrećivanju klase, naroda, čovječanstva - protiv njihove volje. Što oni govore više, to je istine manje. Sa njima na čelu možemo srljati samo u mrak: oni nisu kadri da istinski pomaknu ni sebe ni vrijeme! Cijeloga života zamjenjuju istine lažima i zabludama. Istini nisu vjerovali, savjete nisu slušali. Toliko su nas puta u životu lagali, da još jedno laganje ništa bitno neće da izmijeni. Bojim se da se na našem jeziku može (još) samo lagati. Do ideoloških stavova do-

lazi se ubjeđivanjem, do istinitih iskaza dokazivanjem; prvi imaju nekog smisla kad je riječ o vrijednosnim opredjeljenjima, drugi kad je govor o činjeničnom stanju; u prvom slučaju se stvara mnijenje, u drugom znanje; za prvo je potreban govornik, za drugo mudrac; govornik pretpostavlja pasivnog slušaoca, mudrac aktivnog sagovornika; prvi traži slaganje bez obaveze razumijevanja, drugi razumijevanje bez obaveze slaganja; prvi ne trpi suprotni stav, drugi je svijestan da je protivnik sadržan u pojmu dijaloga; prvi vjeruje da je njegovo uvjerenje osuđeno na propast ako prizna jednako pravo suprotnom uvjerenju, drugi zna da od protivnika može da uči; prvi gaji misao koja nije navikla da se kreće u alternativama, drugi brani pravo drukči-

je misli da dođe do riječi; prvi traži jedno jedino tumačenje umjetničkog ili vjerskog simbola, drugoga raduje više sjajnih tumačenja; prvi traži samo jedan način života, drugi zahtijeva mnoge dobre oblike življenja. Ideološki govor je prazan govor, vječito vraćanje istog; ponavljanje koje odbija svaki razgovor. Ponavljanje svjedoči o odsustvu slobode duha i priliva svježeg iskustva. Svaka njegova riječ može se slobodno položiti u muzej izlizanih i otrcanih riječi: ako bi govorio lijepo i mudro, pokvario bi dobro raspoloženje mase prisutnih pristalica!⁴ „Istorija opravdava one koji govore istinu, a ne one koji vladaju“.

Prof. dr Duško VEJNOVIĆ
Prof. dr Vladimir STOJANOVIĆ

4Op. cit.

ЗА ТЕ МЈЕСЕЦ УВИЈЕК ТУ ЈЕ

Да сам на час сенка твоја,
Па да те у стипу пратим;
Да си ноћас само моја
И животом би да платим.

За те мјесец – увијек ту је,
Да се бори за шта треба;
Да први твоје тајне чује,
Обори ти звијезде с неба!

А ја пјевам само теби,
По мјесецу звијезде кујем...
Будан зоре чек'о не би-
Због тебе их дочекујем!

А ја само теби свирам
И завијам ноћи цијеле...
Да усне – уснама дирам,
Помилујем груди бијеле!

ЗЛУ СЕ УКЛОНИ, ДОБРО СЕ ПОКЛОНИ

У бијелом свијету видјех ја,
Фукара се свуд распознаје;
Вода све пере до црна образа –
Он се нбе продаје!

Злу се уклони,
Добро се поклони;
У шутњи је, знају сви –
Оила мудрости!

Зла се бој, а добро ти
Додијати никад' неће –

Злу добра не чини –
Од зла, знај, нема среће!

Већ поодавно схватих ја
Тако ми сиједих власи;
У језику је мед лед
Но, зејтин ватру неупали!

ТКО НА МАЛО ГЛЕДА

Тешко мужу
Жену слушајући,
А без мужа
Жени кукајући!

Тко на мало гледа,
Тај мало и ваља;
А тко на пречац суди
Још се лакше вара...

Ријечи су за жене,
А дјела за мушке;
Не повјеруј никад –
У жене и пишке!

Сестра брату као град –
А брат сестри... као враг!

ЖЕНА, ВАТРА, МОРЕ...

За кога жена није, оног живот бије
И проклиње... што је узе?
У насиба пега на очима –
За мало су женске сузр!

Идите вјетри са сјевера,
Југовина ту борави;

Нек' другом врати се невјера –
Нек' све заборави!

Залуд кућа и пенцери,
Када нема у тенцери;
Ћена, ватра, море –
Не знам шта је горе?!

Док је вијека, ту је лијека
Како има наде;
Боже мили, а тек гнијездо свили –
Жена га продаде!

УЖЕГЛА ОЧИ КАО ЧЕНГИЈА

Мала, ласно ћчеш се снаћи,
Слатка ти душа дјевојачка!
Злату ће се брзо кујунција наћи –
Нека то будем ја!

У ње дуга коса, па нек' је памет
кратка,
Ужегла очи као ченгија;
А јес' лијепа,
Слатка, преслатка!

Тко много дроби мало вриједи,
Тако веле сви;
Нећу ти дробити –
Само те љубити!

Женити младу, рано је,
А стару касно је.
Насмијеш се љубави –
По мојој мјери си!

Владимир СТОЈАНОВИЋ

Истраживања и трагања

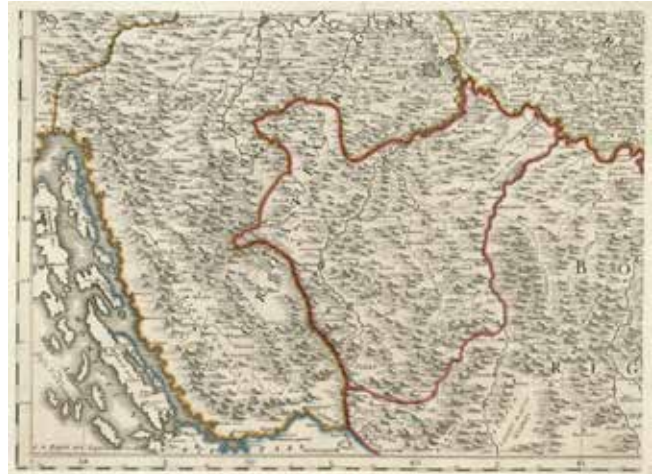
Насеље или област Змијање

(Smihanje) на европским картама XVII, XVIII и XIX вијека

Много аутора је писало о простору који се од средњег вијека назива Змијање гдје се насеље Ратково поистовјећивало са овим топонимом. Реконструкција настанка, генеза имена и статус области Змијање дало је добре резултате, али сам примијетио да ни један аутор није користио карте да своје доказе употпуни. Радећи на пројекту Азбучник мркоњићких села за Енциклопедију Републике Српске, користио сам карте како би утврдио континуитет насељених мјеста, ријека, планина и области, односно да би том занимљивом историјском мозаику додао још који каменчић који недостаје. Насеље Smihanje је обично смјештено сјеверно или сјевероисточно од Ситнице (Sitnitza), често на лијевој обали ријеке Врбас. Да ли је то име насеља Тријебово као сједиште жупе Трибова, или је то Ратково како наводе историчари остаје да се научно докаже и кроз картографију, како би се коначно сложили са народним предањем да је Ратково носило првобитно име Змијање. Да ли су Стричићи носили тај назив јер највише одговарају картографској пројекцији (која узгред није тачна на картама XVII и XVIII вијека), што ће се документовати кроз примјер карте из 1709. (када сам пронашао први пут да се спомиње име Smihanje до 1849?

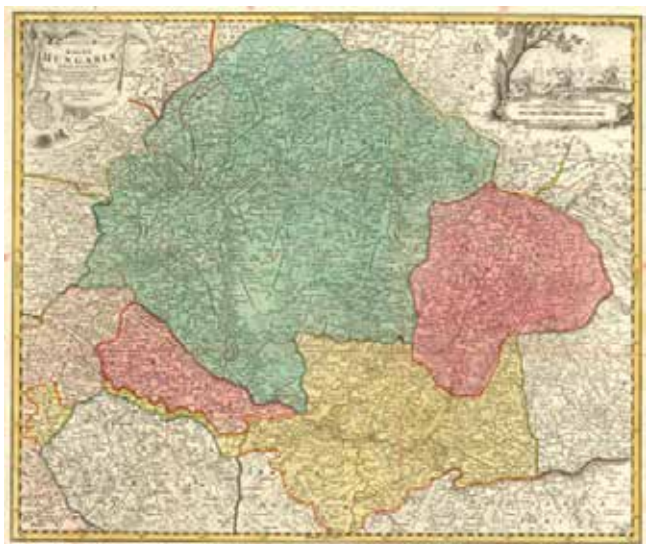
Аустријски картограф [Johann Christoph Müller](#), на карти под именом: *Augustissimo Romanor. Imperatori Iosepho I. Hungaria Regi Invictissimo Mappam Hanc Regni Hungariae: Propitiis Elementis Fertilissimi cum Adjacentibus Regnis et Provinciis Nova et Accuratori Forma ex Optimis Schedis Collectam D.D.D. Ejusdem S. Majestatis Camera Regia Hungarica A.C. MDCCIX operâ*, објављеној 1709. у Wien (Бечу). Димензије карте: 38 x 52,5 cm на листу 39,5 x 53,5 cm; размјера: 1:452 200; ручно бојена; налазе се следећи подаци:

Насеље под именом Smihanje (Тријебово, Стричићи или Ратково) због непрецизности се смјешта ближе или даље од ријеке Врбас, односно десно од насеља Sitnitza (Ситница). Smihanje се уписује као насеље са статусом села, тврђавице, али има и изузетака.

Kod Johanna Baptist Homanna, *Regnorum Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae,*

Bosniae Et Serviae cum Principatu Transylvaniae, maximaque Parte Valachiae nova et exacta tabula, Norimbergae, објављено 1716 – 1724. Димензије карте: 94 x 111 cm на листу 104 x 125 cm, сложено на лист димензија 56 x 63 cm; размјера: нема података; ручно бојена, налази се пиктограм *castelum* (тврђавица) за насеље Smihanje.

Занимљива је карта од Geysera, *Mapa Particvlaris Regni Bosniae Disses Königreich ist Avsgemessen worden mit genemhaltungvng der Otomanischen Porten, Anno MDCCXXII von dem Herren Maior Haring Havbtman Keiser vnd Lievtinant Geier*, објављена 1723. Димензије карте: 58 x 90 cm на листу 63,5 x 95,5 cm, сложено на лист 53,5 x 61 cm; размјера: нема података; ручно бојена, на којој је уцртано насеље Smihanje са пиктограмом цркве. Да ли је у насељу Змијање била црква или не, указују пописни подаци за насеље Тријебово „кућа попа Плавше, сина Радосава“ наводи Adem Handžić у књизи *O formiranju nekih gradskih naselja u Bosniu XVI stoljeću, Prilozi za orijentalnu filologiju XXV* (1975) 133-168, Sarajevo, 1975, страна 158, 158.

Да ли је у Раткову била црква у том периоду немам података, али је за Тријебово исто проблематично да се утврди овај податак јер усмене и писане грађе нема. Могуће је да је постојала црква брвнара која је уништена али је овај податак да у селу живи поп Плавша занимљив за узимање основа да је Тријебово као мјесто са црквом грешком на карти замијењено за Ратково. Ево једног записа о Тријебову: „У селу Рогљу код Тријебова (Мркоњић Град) поп Богдан је преписао Триод 1593. године. Био је жив и 1604. када је „у Требову, в Вакупу близу града Јајца“ преписао „Мјесечник“ који је касније доспио у манастир Хопово, пише Љубомир Стојановић и наводи годину 1596. (Стојановић, Љубомир. Стари српски записи и натписи. Књига IV. Сремски Карловци, 1923. стр. 89)

Franz Ignaz Müller, Das Koenigreich Bosnien, und die Herzegovina [Rama] samt den angraenzen den Provinzen von Croatien, Slavonien, Temesvar, Servien, Albanien, Ragusa, und dem Venetianischen Dalmatien Nach den militaerischen Handkarten des Prinzen Eugen der Grafen Khevenhüller... објављено између 1788 - 1800. (димензије карте: 67 x 107,5 cm на листу 85 x 118 cm; размјера: 1:500.000; ручно бојена) у карту уноси неколико занимљивих имена за насеља која су у историји до сада непозната?

На карти је уписана земља Bosnien (Босна) са границом према Аустрији. Ријека Verbas fl (Врбас), лијева притока Pleva fl (Плива) са притокама Zirijska fl (могуће да је Мајданска ријека, десна притока Јошавке ???) која се улијева прије Jesaro (Језеро). Први пут су уцртана мјеста на Пливи прије језера под именом Pleva (Пљева,

садашње насеље), Bielgrad (Гламоч), Darzarev (за сада непознато насеље) и преко пута њега Szoko (Сокоград). Из Jesaro (Језера) уцртан је пут за Vacup (Mrkonjić Grad) и даље до мјеста S.Clara (Тријебово ???), Sitnitztza (Ситница), Smehanje (Тријебово, Ратково или Стричићи), Novosello (Новоселија), Vanialuka (Бања Лука).

У лијевом дољем углу налази се легенда са пиктограмима и розетом у којој се налази грб Босне.

Festungen (тврђаве): Banialuka; Städte (градови): Iauza; Schloeser (tvrđavica): Smehanje Vacup, Iauza, Sakaol; Marktflecken (пијаца): Novosello, Sitniza, S.Clara (???), Sakaol, Belai... Darzarev; Dörfer (села): нема; Bischoef sitze (епископска сједишта): нема; Lager (логор): Banialuka; Schlachten (чувене битке за град Јајце): Iauza – 1464, 1525 i 1528; Fahrstrassen (пут) Banialuka, Novosello, Smehanje, S.Clara, Vacup, Jesaro, Vacup, Sakaol; Reitwege (уска стаза): Jesaro – Iauza; Vacup uz Plivu – Darzarev; Silberbergwerk (рудник сребра): нема; Eisenbergwerk (рудник гвожђа): у близини Vacupa према Мањачи; hammer schmieden (ковачнице): Tisova – између Novoselo i Smehanje; reichs grenzen (границе царства); landes grenzen (државна граница) низ ток ријеке Пливе преко Сокола до Јајца и низ ријеку Врбас и границе prinz Eugens Grenzen – границе Принца Еугена Савојског.

Извор карата:

Moll's map collection, <http://mapy.mzk.cz/en/mzk03>;

Barry Lawrence Rudermann Antique Maps Inc. www.RareMaps.com, Maps of Europe, Antique Maps of the Balkans.

П.С.

Карте са коментарима обрадио Слободан Ђоћкало у рукопису Атлас (Мезејско међурјечје - ријеке Врбас, Плива, Сана и Сава) настао у току 2014. за потребе Азбучника енциклопедије мркоњићких села. У рукопису се налази 250 историјских карата мркоњићког простора од 16 - 19 вијека. Дорада извршена 2022.

Слободан Ђоћкало

Време после времена

пали смо

на полиграфу
постојаности

кроз пукотине
човечности

пропали су
кристали бића

у заборав
логике

и све што
јесте
постало је
није

и не зна
зашто није

јер не памти

по чему
јесте беше јесте

и постојимо

непостојани
недостојни
недостатни

Три тачке...

Тако једне зиме
један је
песник
тражио
сопствено име

по излозима...
по књижама...
по штандовима...
по сајмовима...

по трговима...

ето

није се сетио
да завири
под тепих

коначно

отуд
провири име

сада
песник дигнуте главе
за сваки случај
на повоцу вуче
сопствено
име

улицама...
градовима...
вашариштима...

сада
име `место зрневља
за сваки случај
за собом
оставља риме...

Гордана Јеж Лазић

Znameniti a manje znani Dervenci

PJESNIK ŠIROKOG POGLEDA

Pisao je i objavljavao pjesme, ali je Antonije Sunarić bio izuzetno aktivan publicista i novinar, bogatog duha i životnog iskustva

Antonije Sunarić

nje znanom književniku, prvenstveno pjesniku, ali i darovitom publicisti i novinaru, Antoniju Sunariću, rođenom u Derventi daleke 1880. godine. Skoro sav svoj život je, uglavnom, posvetio rodnom gradu, mada se školovao i radno bio vezan za Zagreb, Beograd, Sarajevo, Banja Luku i druge, veće kulturne sredine. Objavio je više različitih knjiga, a od pjesničkih – pominju se i ističu *Preludij* i *Intermezzo*./ Ovdje bjelodane pjesme preuzete su iz zbirke-prvineca *Preludij*, (Zagreb, 1903.) koje objavljujemo voljom srodnika, inženjera Vite Bojkovca, koji nas je i uputio na ovog stvaraoca./ o čovjeku i pjesniku, znamenitom stvaraocu, Sunariću, pisali su mnogi stvaraoci, a u novije vrijeme i prof. dr Miloš Okuka, koji je izbjegao iz BiH i sada živi i stvara u Njemačkoj. Njegova knjiga „Hrvatska književnost BiH – koncen XIX i polovice XX stoljeća“ objavljena je 2005. godine u okviru edicije „Hrvatska književnost Bosne i Hercegovine u 100 knjiga“.

Dakle, u ovoj knjizi dr Miloš Okuka piše: „Ivan Alilović je Sunarića uvrstio u svoju *Biobibliografiju hrvatskih pisaca BiH do 1918*. (Zagreb, 1986.) uglavnom na osnovu šturih podataka koje mu je pružila kratka natuknica u knjizi *Znameniti i zaslužni Hrvati 925-1925*. Tu stoji to da se Antonije Sunarić rodio 18. travnja 1880. godine u Derventi, da je bio „pjesnik, književnik i publicist,“ da je pisao „pjesme, pripovijetke, eseje, političke članke i objavljavao ih u listovima i časopisima *Smilje, Bršljan, Naša sloga, Vjerni drug, Pobratim, Domaće*

UDerventi se krajem devetnaestog i u prvoj polovini dvadesetog vijeka rodilo i javilo zaista dosta znamenitih spisatelja – što pjesnika i prozaišta, ali i darovitih i značajnih novinara i publicista.

Pomenimo samo Antonija Sunarića, Rajka Skvaricu, Tihomira Lešića, Muhameda Kondžića i Milana Andrića, pa da sa razabere o čemu je riječ. Ovoga puta bavićemo se o značajnom a ma-

ognjište, Prosvjeta, Slobodna misao, Hrvatski branik i drugdje“, te da je poslije Prvog svjetskog rata uređivao *Hrvatsko jedinstvo*, glasilo Samostalne Težacke stranke Bosne i Hercegovine. Alilović je zatim naveo Sunarićeve knjige i njihova izdanja (s izvjesnim nepreciznostima, v. niže): Preludij (1903.) Intermezzo (1905.), Slobodna misao (1907.), Harem (1907), Na izbore za ekonomsko oslobođenje težaka (1930.), San mojeg izgubljenog raja (1934.) Austro-ugarski ustavni konflikti i južni Sloveni (1939.).

Sunarićeva godina i mjesto smrti ostali su nepoznati. Najvjerovatnije je nestao u vihoru II svjetskog rata. Naime, posljednje što je on napisao jeste pjesma *Sursum circa* objavljena u *Glasniku sv. Ante za 1941. godinu*, a posvećena je Cesariji Sunarić, u kojoj je iskazao neizmjernu žalost za gubitkom svoje životne saputnice...“

To je, dakle, najosnovnije što se zna i može zapisati o znanom a dobrano zaboravljenom Dervenčaninu koji je, svjedoče novine i razna kazivanja, bio je veoma cijenjen, mnogo čitan i, nada sve, vrlo poštovan gospar koji je znao šta radi i kako je to valjano činiti. To naročito kada je u pitanju poezija, odnosno književnost uopšte, te publicistika koja ga je činila takvim kakav jeste i koliko znan u svojoj životnoj sredini. Naravno da ga u Derventi mnogi nisu znali, a i oni koji su ga poznavali, nisu ga cijenili onoliko koliko je u ta ziratna vremena vrijedio.

Svakako bi se valjalo vratiti djelima ovog velikog čovjeka i poštovanog Dervenčanina, kao, uostalom i svim onim koji su tako rođeni i živjeli, a danas su skoro pa prešutani ili posve zaboravljeni.

SI: STANIĆ

SONET

Dok se mladih dvoje tek zaglede,
Prvim miljkom plane kad u nadi;
Već i trećeg jalni zdapnu jadi,
Podlih niti da im mrežu srede.

Nenavidan – vrašku mrežu prede,
Od korova prepone im gradi,
Među njima mržnje sjeme sadi,
Da prekinu spone iz zasjede.

Život saše s Jehovina trona,
Ljubeć usta bisera i ruža –
Prolazi suza i mladost bona.

Ljubav raj im čarni pruža.
Ali nenavist – to je zloba kleta,
Koja ljubav vazda drsko sreta.

(1935.)

PJESMI

Krili mi se, krili, pjesmo moja mila
Među braću moju na lagana krila
I ponesi sobom iskre, želje moje,
Što mi se u srcu mlađanome roje!
Krio sam ih dosta, al me šutnja mori,
Pa sad ti ih njima lijepo izgovori:
Pozdravi ih slogom i ljubavi bratskom,
Da im cvate vekom na srcu hrvatskom!

/1914./

Биоенергија

ИЗАБРАТИ ПРАВИ ПУТ ДО ЗДРАВЉА

Све док буде живота на земљи људи ће тражити лијек за своје здравље. Изјаве пацијената да им је помогла биоенергија, а што је потврдила и званична медицина, најбољи је доказ о дјелотворности биоенергије. Пацијентима је битно да су задовољни и да што прије и у потпуности оздраве, што им званична медицина не може увијек пружити. Сити су тровања лијековима чији су ефекти спори и слаби. Ако се пацијенту може помоћи, најбржи пут до оздрављења је неком од алтернативних метода, у овом случају биоенергијом.

Поменуо бих дегенеративне промјене локомоторног система, за које су најчешће одговорни сами пацијенти. Такве промјене, у новије вријеме, јављају се не само код старијих људи, већ су све заступљеније и код дјеце. Узроци су разни, почевши од лошег држања тијела, поготово код младих, а што је јако примјетно задњих деценија, затим слабо кретање и недостатак вјежбања, прекомјерна тјелесна тежина, трауме, старење, а узроци могу бити и урођени деформитети и генетске предиспозиције. Ови процеси најчешће захватају кичму и то вратни (цервикални) и лумбални дио, кукове и кољена. Одатле и потичу

многим познати симптоми као што су болови у леђима и врату, главобоље, па чак и лоша пробава и проблеми са дисањем... Код таквих пацијента енергетске блокаде су у скоро свим енергетским извориштима (чакрама) и пацијента се мора посматрати као цјелину, а не само гледе тога на шта се пацијент жали. Код свих пацијената који су ми се обратили за помоћ и имали жељу да се подвргну биоенергетском третману, отклоњени су узроци болести, уравнотежено цјелокупно енергетско стање третираних и није била потребна озбиљна интервенција од стране званичне медицине. Многу нису морали отићи на заказани термин за операцију, јер су оздравили после првог, другог... биоенергетског третмана.

Сјећам се непокретне пацијентице из далеке 1987. која је проходила одмах после првог третмана, а која је дала и изјаву за јавност рекавши да су се љекари трудили и помагали јој, али то није било довољно. Казала је да своје оздрављење приписује искључиво биоенергији.

Код пацијента Младена И. са дијагнозама реуматодни артритис, дегенеративно окоштавање зглобова, проблемима са кичмом и нарушеном циркулацијом доњих екстремитета, који је дошао на третман са штакама и два пратиоца, такође је већ после првог третмана дошло до видног побољшања и он одлази самостално, без помагала. Пацијентица Сафија Ј. из Травника осам година лијечила је кичму без знакова побољшања, свакодневно користила медикаменте за спречавање болова и физикалну терапију. Љекари су јој предложили операцију кичме. После третмана биоенергијом код мене, долази до знатног побољшања, а након још неколико сеанси и до потпуног оздрављења и више није било потребе за оперативним захватом.

Биоенергетичар
Вито БОЈКОВАЦ

Сеергеј ЈЕСЕЊИН

РУСИЈА

1
Село потонуло у јаругама.
Све кућерке дрвеће заклонило.
Само се на брежуљцима и падинама
Види небеско плаветнило.

У зимским мрачним дугим данима,
Завијају вукови са пустих поља.
Леденице висе на сеоским зградама.
Чује се у шталама фрктање коња.

Као очи сове што сијају из грања
Види се свјетлуцање у сњежној
мењави.
Попут шумских злих духова
Иза храстових грана стоје пањевии.

На свакој чистини — могу те зачарати.
То су у човјека страх утјерале силе
нечисте.
По љутом мразу у сумраке маглене
На брезама као украси висе траке
ледене.

2
Па ипак ја те волим, отаџбино кротка!
А због чега — не могу да објасним.
Прелијепа је твоја радост кратка
Звонких пјесама на ливадама
прољећним.

Волим да на покошеној ливади
Увече слушам комараца зујање.
И када са хармоником дођу млади
И крај ватре отпочне дјевојачко
плесање.

Засијаће као рибизла црна
Жар-очи у потковици обрва.
Ој, Русијо моја, отаџбино мила,
Одморе слатки у хладу купина.

3
Ужасне невоље награтале црне
вране
На наша пространства широка.
Савија вихор дрвеће на све стране.
Као самртни покров пјени се вода
дубока.

Затутњии гром, небеска чаша
развијена.
Облаци тешки шуму покривају.
На привјесцима од свијетлог злата
Небеска кандила се љуљају.

Саопштиле сеоске старјешине:
Војници морају у рат за отџбину.
Расплакале се жене сеоске.
На све стране плач пресејао тишину.

Сакупљају се мирољубиви орачи
Без туге, без суза и јадања.
У торбицама — слатки колачи.
На сеоским колима одлазе — у
страдања.

Све до високих ограда на крају села
Народ је испраћао јунаке који одлазе.
Ето, Русијо, снага твоја куда је отишла
У временима тешким што долазе.

4
Село муче тешке бриге јер нема
вијести
О најмилијима у далеком крају:
Зашто се нико од њих не јавља—
Да нису изгинули у тешкоме боју?

У шумици се осјећа мирис тамјана
На вјетру се чини да звецкају кости.
У село дођоше изненада
Из крајева далеких вијести.

Нису их њихови орачи заборавили.
Пишу они то у писму, па се јадају.
Писмо њихови рођени у руке узели,
Сјели под врбу да читају.

Сељани се сви сложии окупили
Да чују шта ратници јављају.
Горко су заплакали када су чули
Какви се тамо подвизи дешавају.

5
Ах, поља моја и бразде моје
омиљене,
Прелијепи сте ви и у свој жалости!
Волим ја ове кућерке рушевне
У којима старе мајке чекају без
радости.

Пашћу брези пред ноге,
Просто вам било косо, грабље и
ралице!
Судбину младожење у рату
Читам у очима његове невјесте.

Помирио сам се са лошим мислима.
Желио бих да покрај воде грм
постанем.
Биће добро - хоћу да вјерујем, и са
женама,
Од звијезде данице заједно наду да
добијем.

Знам да их бриге огромне море,
Али да их никакве силе не могу
уплашити.
А кад су за плугом уз пјесме земље
родне
Не може им на ум, ни смрт, ни там-
ница долазити.

Они су у ове шкработине вјеровали,
Тешком муком написане,
И од среће и радости су плакали,
Као кад по суши прва киша падне.

Али када помисле на своје вољене
Испод перли росе, у меким травама,
Њима се привиђа кроз даљине ма-
глене
Весела косидба на родним ливада-
ма.

Ој Русијо, отаџбино кротка,
Ти си моја љубав једина.
Прекрасна је твоја радост кратка
Звонких пјесама изнад прољећних
долина.

Превод: Владимир КРЧКОВАКИ

ЕПИТАФ

Живели смо живот такорећи
мало људски много више псећи.

Овде где се у трену примети
да Бог даде свега сем памети.

Овде где су све песме јауци
и где срне успављују вуци.

Овде где је земља Богом дана
да не буде сузама орана.

У том рају палили смо свеће
у част туге а не участ среће...

И радили увек против себе
с душом која у пламену зебе.

Бог нам даде да предемо пређу
која никад да опаше међу.

Падали смо стога као класје
да унуци не живе нам пасје.

И на крају кад стиже дивота
живели смо живот без живота.

Сами себи смањивали квоту
издајући Христа и Голготу.

Озомбљени због наших пивота
имали смо тек ж од живота.

Чекајући сунца ко зна чија
магли слика орла с Проклетија.

Још смо овде телом а не духом
посвађани с видом и са слухом.

У мочвари што је Богом дана

што ко Еден изгледа извана.

А унутра ни чојства ни правде
зато трком сви беже одавде.

Побегли би и на Антарктик мало
не би ли их сунце огрејало.

Касно ми је да се сада кајем
живим пасји а не смем да лајем.

Стог се питам док на ланцу режим
како могу од себе да бежим.

Док ко врапчић борим се за мрве
слушам наше пантљичаре – црве.

Кад ми сужњи затравимо њиве
од ког клинца они ће да живе?

КРУГ

У пустињи искра живота
за својом оазом гмиже
тропар са мртваг фагота
и тамно сунце из жиже.

док вјетар скида маслачке
по пољима што зрију у оку
на небу свјетле тачке
зачете у крвотоку

Скупљени црвени божури
у јатима скресаних крила
чекају зрна у чаури
на миг анђела Гаврила

и док се свјетлост расипа
правећи по небу пјеге
сјећање преко насипа
плати жешће од жеге.

- 1) Тарабићи су предвидјели да ће сви Срби стати под једну шљиву. Зато што смо поста-ли пекмези.
- 2) Данас сам купио хљеб и млијeko. И оде мој борачки додатак!
- 3) Испали смо. Идемо даље!
- 4) Виће нам боље када царе-во ново одијело буде имало број.
- 5) Традиција нам је у крви. Откад смо у Скадар угра-дили Гојковицу ниједну грађевину не можемо завр-шити без уградње.
- 6) Кад је фудбал у питању свим срцем навијам за репрезентацију Србије. Ва-спитан сам да увијек будем на страни слабијих!
- 7) Напокон смо поче-ли да цијенимо струку. Специјалне везе Српске и Србије креирао је неко ко је ишао у специјалну школу.
- 8) Наступ наше репрезентације на Свјетском постао је тра-диционалан. Ми их дигнемо у небеса, а противници спу-сте на земљу!
- 9) Сваки народ има власт какву засужује. Зато БиХ има ви-соког представника!

Миладин БЕРИЋ

НАЦИОНАЛНО БЛАГО

Све регионалне дневне но-вине, на ударним мјестима, обавијестиле су јавност да је украдено уметничко дјело непроцјењиве вриједности за које је још у настајању држа-ва Србија, која обично на умјетност не полаже ни пет пара, платила 80.000 евра.

Пошто није било никаквих трагова инспектори су, с об-зиром на габарите овог наци-оналног блага, једино успјели закључити да је у крађу било укључено више лица различи-

тих професија и способности. Не рачунајући доушнике.

Сумњало се на Пинк Панте-ре, те на Земунски, Кавачки и Шкаљарски клан. Мјесецима није било никаквих вијести, нити се дјело појавило на црном тржишту, што је и разумљиво пошто се ради о општепознатој драгоцености, а онда су се преко посредника јавили лопови који су од држа-ве тражили откуп.

Ситницу, за тако грандиоз-но дело.

Само 50.000 хиљада евра, додуше, плус ПДВ.

Да не би била преварена држава је при преговорима ко-ристила братску помоћ, за ову прилику уједињеног Земунско-кавачко-шкаљарског клана, чије су главне перјанице по-казале огроман патриотизам, не узимајући за своје професи-оналне услуге ни динара.

Тако је отети магарац у којег је за 80 хиљада евра сат времена гледала генијална Ма-рина Абрамовић, на општу радост љубитеља умјетности, али и осталих српских гласа-ча, напокон враћен матичној држави.

Predstavljena knjiga „Dragan Antonić uvijek sa narodima“ u Donjim Agićima

Druženje za pamćenje

I pored otežanih uslova za dolazak, uzrokovanih prvim ovogodišnjim snijegom, u subotu 21. januara u zadružnoj biblioteci Zemljoradničke zadruge „Agići“ u Donjim Agićima, u opštini Novi Grad, tražilo mjesto više. U prisustvu brojnih prijatelja, mještana i predstavnika medija, održana je promocija “Dragan Antonić uvijek sa narodom”. Riječ je o knjizi koju su priredili i javnosti ponudili dr Drago Todić, zatim s naglaskom – Milovan Antonić, sin pokojnog Dragana i, napokon, Ranko Preradović, novinar koji je dosta pisao o čovjeku i stvaraocu Draganu Antoniću.

Promociji su prisustvovali autor knjige Milovan Antonić, i koautor, prof. dr Drago Todić, kao i urednik knjige, književnik Ranko Pavlović. Izostalo je gostovanje koautora Ranka Preradovića, onemogućenog usljed zdravstvenih problema koji je itekako imao šta kazati o svom poznanstvu i druženju sa Draganom Antonićem. Odlomke iz monografije čitala je direktorica “Agrojapre” Nada Nešković Railić, voditelj i organizator ove izuzetno uspješne promocije.

-Ovakve bi promocije poželjele i daleko veće kulturne sredine od Donjih Agića i upravo to pokazuje da je stariji Antonić bio „čovjek kakvi bi trebalo da su ljudi – kazao je urednik knjige, Ranko Pavlović.

U ugodnoj atmosferi autori knjige i prisutni gosti prisjetili su se lika i djela Dragana Antonića, čovjeka koji je u mnogome zadužio Podgrmeč, a naročito dolinu Japre u kojoj se i dan danas mogu prepoznati efekti njegovog rada u zadrugarstvu.

A.I.S.

„Пјесма над пјесмама“ Ранку Прерадовићу

Жири награде „Пјесма над пјесмама“, којг су чинили Радмило В. Радвановић, предсједник и чланови Иван Гачина и Слободан Ђоћкало, а која се по 21. пут додјељује у оквиру конкурса Клуба умјетничких душа у Мркоњић Граду, за љубавну пјесму с темом „Овоцвијет љубави“, ову знану награду је додијелио Ранку Прерадовићу, књижевнику из Бање Луке. Овај је аутор награђен за поетски низ илити нови сонетни вијенац „Слово љубве за Глорију“, али и укупан пјев о љубави и за љубав. Прерадовић, иначе, обиљежава шест деценија књижевног рада и ова награда управо честита му на свој начин значајан јубилеј.

Награду „Пјесма над пјесмама“ до сада су, између осталих, добили Матија Бећковић, Перо Зубац, Стевка Козић Прерадовић, Ранко Рисојевић, Ранко Павловић и многи други чије су се награђене пјесничке цјелине управо нашле у пригодном зборнику.

СЛОВО ЉУБВЕ ЗА ГЛОРИЈУ

Уместо пролога

Глорији

Лепој опчинитељки ватре

Овоцет љубави

Рођендански псалм

Исповести

Једној заточеној лепоти

Игре која би да траје

1.

Господарици заточеника који луди
пред цветом из кога васкрсава
сунце

његова осама – његова прошлост
већ руди

не пуштај из вида бивше бегунце
љубави до бола увелико стасала
осети мирис биљке у којој би
пропала

лепа владарице моћна да
загриш сунце

2.

Лепа владарице моћна да
загриш сунце
заточеник твој другу слободу
подражава
до слободе љубави – док
убражава

како дечацима из суседства
крадеш пољупце
како негда бежиш да би побегло
заточеник који те је својом
неслободом оковао
осакаћена светлошћу коју
осећамо у пожуди

3.

Осакаћена светлошћу коју
осећамо у пожуди
трен си пустош само – трен
раскош лепа
за све што чинисмо за нас пука
подвала

јер на острву којег пронађосмо
пре мрака
још у време страшне ватре у
време снова
изигравам Робинзона тела твог -
вртова

разлика између нас је наша
несрећа

4.

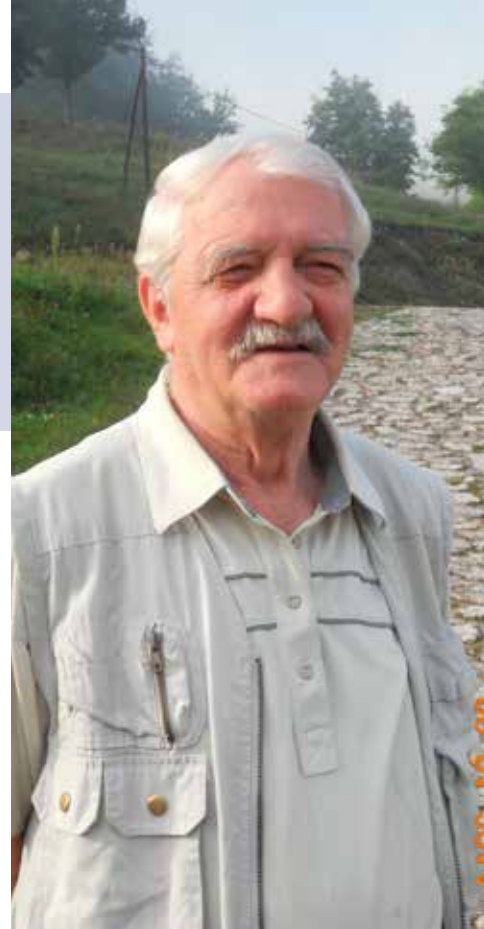
Разлика између нас је наша
несрећа
девојчице већ сасвим жено пред
коленима
владара који ти се приближава на
прстима

тихо те нуди из свемогућних снова
води те куд хоће а ти не осећаш
брзину протицања света и векова

изговор у немоћи сунца и
пролећа

5.

Изговор у немоћи сунца и
пролећа
могућност што дужег трајања у
незнању
у близини звезде у њеном
пропадању

понор у нашим телима неминовна разлика
свет је глува околина све та поразна слика
ми смо надмоћ свега што љубав осећа

једино смо блиски још овако далеки

6.

Једино смо блиски још овако далеки
владарице заточеник твој сања
како га море твога тела у себе порања

осећа мир и праву горчину ствари
- ти девојчица поново на одстојању
док Робинзон твој полако стари

или смо то само у живот на излет ишли

7.

Или смо то само у живот на излет ишли
или нас у тринаестогодишњу разлику
претаче понор ватре у нама истоветне

одавде до тебе ко од тебе до простора
у коме звезда сања своју непогоду
сан живота тренутак када смо се срели

господарице заточеника који луди

Слово љубве
За Глорију

Господарице заточеника који луди
Лепа владарице моћна да загриш сунце
Осакаћена светлошћу коју осећамо у пожуди

Разлика између нас је наша несрећа
Изговор у немоћи сунца и пролећа
Једино смо блиски још овако далеки

Или смо то само у живот на излет ишли